

EL DIA DEL LLEÓ ALAT

Silo

CONTES CURTS

Llar de trànsit

Des de ben d'hora vaig caminar entre les oficines importadores que funcionaven en les parades del mercat. Barek-el-Muftala havia desaparegut de l'ambient i ningú no va poder donar-me'n referències. Això no obstant, un vell fruiter digué que va veure en Barek abandonar la zona groga de la ciutat tres dies abans i que va sentir algunes coses confuses sobre ell. A la nota que va posar a les meves mans, assenyalà un punt de Malinkadassi. Així doncs, vaig sortir en direcció a la plaça principal tot lluitant amb venedors de iogurt, bronzers i comerciants; després vaig descansar en un bar prenent *sha*, refusant narguils i cafè; finalment vaig anar cap a la terminal d'autobusos on vaig trobar un taxi. Després d'un llarg trajecte, el vehicle em va deixar enfront del casal d'una planta. Allí vaig poder llegir en un cartell de bronze: "LLAR DE TRÀNSIT". A la porta vaig obtenir la informació que buscava. "És a dins" em van dir. Obrint-me pas entre la gentada dolguda, vaig aconseguir desembocar en una habitació enorme. Un gran cercle humà envoltava el taüt obert que, amb la tapa recolzada en un braç de fusta, semblava gairebé un piano de cua. Al costat del taüt, un home gras recitava oracions en veu alta i, de tant en tant, els homes responien a les jaculatòries. El personatge, periòdicament, ficava la seva mà dreta dins el taüt com tractant d'arranjar una vestimenta o potser el sudari del finat. Amb aquesta visió em vaig anar acostant fins a situar-me molt a prop del centre de l'escena. Llavors vaig comprendre que l'oficiant tractava de calmar el suposat finat que pugnava per aixecar el cap. Barek-el-Muftala estava davant dels meus nassos amb el cap embenat, queixant-se feblement. Sembla que havia patit un accident sever i es trobava agonitzant.

Els esdeveniments es precipitaren. Va arribar un noi amb un recipient que lliurà a l'home gras i aquest, sense immutar-se, va destapar el flascó. Va obrir la boca d'en Barek i hi va buidar el seu contingut. Després amb una mà va empènyer la mandíbula i amb l'altra oprimí el nas de l'agonitzant. No va ser un moviment bruscat, sinó dolç i suau. Mirant cap a un grup de parents, l'oficiant bellugava el cap de Barek a dreta i esquerra manejant-lo des dels nassos. Passat un temps, va pujar a una cadira que li van atansar i, en equilibri inestable, es va inclinar profundament cap a dins del taüt. Allà va estar fent comprovacions fins que va decidir baixar. Després es va allunyar d'aquell lloc amb la satisfacció de la tasca ben realitzada, amb l'aparença i la gravetat que correspon en aquests esdeveniments. Aquest va ser el senyal que va trencar el dic de les emocions experimentades per la mort d'un amic entranyable. Mentre el plor es generalitzava vaig assumir una actitud solemne, sense deixar d'espigar els humits ulls verds de la filla d'en Barek. Ella, com única descendent, havia autoritzat l'eutanàsia del seu pare i dels diferents programes d'extinció va saber triar el més exquisit.

El gran silenci

A migdia els recol·lectors es van situar a l'ombra dels parrals més atapeïts. Després de dinar van tractar de fer una migdiada curta. Més de 40 graus centígrads imposaven silenci als ocells i als cavalls adormits en els seus corrals. Els camions de tragí, els tractors que enganxaven els carros i remolcs, esperaven protegits en els seus coberts. Solament una brisa movia algunes fulles del vinyer i la remor de l'aigua en les séquies amb prou feines s'escoltava. Era una tarda seca i brutalment càlida, una tarda que només coneixen els qui viuen sota els cels violentament blaus dels semideserts. Qualsevol, proper a la sufocació, podria haver jurat que escoltava el crepitat del sol colpejant la terra gairebé calcinada. I no obstant això, jo vaig veure com l'extravagant subjecte va travessar una filera de vinya fins a arribar a un ampli carreró; com el seu gos fidel el va seguir a pocs metres; com va baixar els seus pantalons tot exposant les natges planes a la radiació; com assegut a la gatzoneta va expulsar una gelea fosca que va regalimar i es va barrejar amb la pols; com allò es va solidificar veloçment i com el gos, obrint la seva boca amb la precisió d'una pala mecànica, va alçar un tros sòlid i perfecte. Tal vegada per la temperatura vaig ser a prop del desmai o, almenys, va faltar irrigació en el meu cervell ja que per un instant vaig veure el sol com una bombolla transparent. Després, les natges resplendiren i els cossos de gos i amo van quedar quiets en les seves absurdes posicions. Ni brisa, ni la més lleu remor de les séquies, ni batec de cor, ni calor, ni sensació... El Gran Silenci va irrompre enmig del pretext d'allò que estava desencaixat. Després, el mandrós fluir de l'existència va animar les formigues i el llangardaix furtiu. Un renill llunyà va indicar que havia arribat novament a la terra de l'esdevenir... Per això vaig aixecar el cabàs de recol·lector i amb unes tisores podadores vaig començar a tallar raïm, carràs rere carràs, embarcat en una benaurança que s'expandia en cercles concèntrics.

Tecleja la resposta!

Com s'ho feia la computadora per escriure poemes pel seu compte, és quelcom que em va intrigar durant molt de temps. El cas és que es posava en acció just en el moment en què m'absentava. Però avui acabo de seguir amb nitidesa les petjades de la culpa. I ja no més estimada meva; ja no més, estúpida TZ-28300!

Fa només un moment, tot estava bé. Prenia cafè i operava amb els meus aparells. En Llop dormia, com sempre, en un racó encatifat. Treballava en la cambra de proves amb l'instrumental i les substàncies i en la investigació m'ajudava el programa expert de Química que havia introduït en la TZ-28300. Era en la seqüència en què la computadora em preguntava: "Es fon amb facilitat?" i jo teclejava "no". Llavors ella esbossava conclusions i donava suggeriments, escrivint-los en el paper continu de manera que la informació quedés impresa per a revisions ulteriors.

- Probablement és un compost iònic. Es dissol?
- Sí.
- Troba el pH i després assenyalat si és un àcid, un àlcali o una substància neutra. **TECLEJA LA RESPOSTA!**
- És neutra.
- Es tracta d'una sal neutra. Esbrina el metall que conté sobre la base de la prova de la flama. Tens una resposta?
- Sí.
- Procedeix amb la determinació dels radicals. Si mostra un precipitat blanc quan s'afegeix clorur de bari, el radical és sulfat. Si resulta blanc quan s'afegeix nitrat de plata, es tracta de clorur. Si desprèn diòxid de carboni quan se l'escalfa, és carbonat. Combina el metall i el radical per esbrinar el nom del compost. **TECLEJA LA RESPOSTA!**

En aquell moment vaig marxar cap a l'altra habitació a buscar uns recipients de porcellana per continuar els experiments. Però, com ja havia passat altres vegades, vaig escoltar el brunzit que denunciava la impressió d'un text i vaig tornar corrent. La impressora devorava paper blanc per una banda i l'expulsava escrit per una altra. Davant els meus ulls s'estava component una seqüència que no podia ocórrer atès el programa amb què treballava. La TZ-28300 estava combinant dades químiques amb la més variada informació personal que jo tenia emmagatzemada, i amb fragments de l'enciclopèdia que estava en el seu disc dur. No obstant això, aquella incoherència no era res de l'altre món. Dues o tres àrees de memòria, que de sobte es barrejaven per una inoportuna instrucció com *merge*, provocaven aquests fenòmens. La qüestió és que aquesta ordre havia de ser teclejada per mi i aquest no era el cas, i menys en la meua absència. A més, la combinació havia de passar per un processador de paraules d'intel·ligència artificial, com succeïa cada vegada d'acord amb els ordenaments que apareixien escrits. Massa errors plasmats en una direcció precisa! Vaig deixar que sortissin metres i metres de paper escrit fins que es van presentar alguns quintets intel·ligibles:

Tota flor és sempre fanerògama.

En canvi tu, María Brigidita,

(telèfon 9421318 - Arce 2317),

*ets de vegades absurda i exquisida;
inquieta, sorneguera i criptògama!*

*En la prova de la flama miraré
el teu coure verd,
el teu liti rosa/vermell,
el teu estronci carmesí.
Iracunda i irreductible monògama!*

*Ni tot metall es fa irreductible,
ni el deute en oxigen combustible.*

DEC:

*a la drogueria, pols fina de ferro
i al magatzem, menjar per al gos.*

Vaig saltar sobre la impressora i la vaig desconnectar. Així que “magatzem, menjar per al gos”, eh? La màquina, amb les seves associacions lliures, m'havia encaminat. Per això torno a pensar “ja no més estimada meva; ja no més, estúpida TZ-28300!”. Prendré mesures, però ho faré pas a pas i sense errors.

Començo per apagar el sistema; espero uns segons... Ho connecto tot. S'escolta un “clic”. El disc dur comença a girar mentre em fa l'ullet amb els seus díodes lluminosos. Instal·lo el programa expert de Química. Tot respon, tot està en ordre. M'aixeco del seient i surto talonejant cap a l'habitació contigua. En passar a l'altre ambient ajusto la porta fins a gairebé tancar-la; després continuo el meu desplaçament per un temps més, però retorno d'amagatots fins a la porta i em col·loco rere l'esclatxa que em permet observar una bona part de la cambra de proves. Com ho sospitava! Veig una forma sigil·losa que avança cap a la computadora. D'un salt se situa enfront del teclat, però jo surto amb estrèpit i en Llop corre xisclant fins al racó. Estirat al llit queda immòbil, fent-se el mort.

Sóc a la gatzoneta amonestant el delinqüent.

– Així és que el fantasma de l'Òpera, no?; així que remenant el morro entre les tecles?
Ara veuràs!

En Llop es reanima. Assegut sobre els seus quaters posteriors, aixeca el pit i recolza la resta del cos en les seves dues manasses d'oveller cadellot. Amb les orelles parades i enfilant el seu musell, m'observa sense immutar-se. Segueixo xerrant a tort i a dret i ell comença a mirar-me humanament. Quedo desarmat i acarono el seu morro. Llavors sento un “clic” darrere meu. El disc dur ha començat a treballar. Què és això? Els díodes lluminosos fan l'ullet i el brunzit de la impressora inunda l'habitació. M'aixeco i en dues gambades estic enfront dels aparells, però la impressora ja no devora el seu paper; els díodes romanen encesos i quiets. Observo en Llop que, assegut i estàtic en el seu racó, em clava la seva mirada humana. Tinc l'estranya sensació que entre la TZ-28300, en Llop i jo, s'ha format una estructura d'espera. Llavors em decideixo. Arrenco el tros de paper escrit, el poso davant els meus ulls i lleigeixo:

Per ventura vols alimentar el teu gos?

Per ventura t'estimes més dissoldre'l en un àcid, un àlcali o una substància neutra?

TECLEJA LA RESPOSTA!

La pira funerària

Des del pont, recolzat, observava amb nitidesa totes les maniobres que feia el grup a la vora del riu. Vaig veure com ningú no va poder trobar ni branques ni troncs prou secs per engrandir una foguera neta i profitosa. Després d'un intent rere un altre, alguns homes van animar les flames amb draps i vells exemplars del "Nepal Telegraph". El foc va pujar i aleshores es van decidir a col·locar una espècie de jaç en la pira funerària. Tal vegada pel cànem de les bosses lligades a les dues fustes laterals, o tal vegada pel teixit que embolcallava el difunt, les flames varen créixer... però allò no va durar gaire temps. A força d'afegir branques i fulles no seques del tot, el fum va envoltar el túmul i el grup es dispersà tossint. En canviar el vent, dos homes es van apropar a la foguera i van empènyer el difunt fins a l'aigua. Va ser una operació feta amb un punt d'ira i d'impaciència; la contraposició de les cremacions habituals en les quals s'acaba recollint les cendres que després són dispersades sobre el riu.

El cos va surar suaument i davant un nou impuls va entrar a formar part del cabdal. En silenci el grup va veure com s'allunyava, mentrestant jo, des del pont, el tenia cada vegada més a la vora: estava nu i només la part dreta havia arribat a cremar-se lleument. També la meitat dreta de la cara estava socarrada. I un corb posat en el cadàver picotejava l'ull esquerre, l'ull que el foc no havia tocat. Quan va passar sota el pont vaig tornar a concentrar-me en el conjunt que restava estàtic a la vora del riu. Des d'allà, recolzat, em vaig quedar esperant que es retirés. Aleshores vaig recordar els funerals de totes les latituds de la terra; els funerals pobres i els fastuosos; els asèptics i els antihigiènics. Vaig considerar els enterraments, les cremacions, els desmembraments i trituracions dels ossos; les exposicions a ocells i a ossos; la col·locació en arbres i en roques protegides, en esclatxes i cràters, en construccions desmesurades, en temples i jardins; els enviaments de cendres en urnes espacials; els manteniments criogènics...

Vaig badallar, vaig estirar els braços i vaig sentir gana.

En els ulls sal, en els peus gel

En Fernando fou un bon company de feina i un científic destacat. Inexplicablement va abandonar les seves tasques i va partir cap a l'Àfrica. Després, algú em va dir que voltava per Alaska. Han passat dos anys des d'aleshores i ningú no ha pogut saber del cert què fou d'ell. Si és que encara és viu em sembla que ja deu ser irreversiblement boig i imagino com pot haver començat el seu desballestament. Entre els papers que va abandonar en el nostre laboratori hi destaca un desendreçat i estrany apunt bastant allunyat de les seves investigacions habituals. Ve-t'ho aquí.

26-08-80

Això va succeir ahir a la matinada, hores després d'haver begut una dèbil infusió de la *fulla esmaragdina*. Estava sol en el gabinet de Biologia. La música fluïa suaument des del petit altaveu dissimulat en la paret frontal. Crec que en aquell moment s'escoltava un ritme lent de percussió i veus. Mentrestant, assegut davant la taula de treball, em sentia molest perquè notava el meu peu dret bastant fred i enrampat, en contrast amb l'esquerre que es mantenia particularment càlid. Havia treballat tota la nit i, malgrat la cremor dels meus ulls, vaig girar el regulador de la llum per augmentar la brillantor en el condensador de l'instrument òptic. Per desena vegada, vaig mirar en el microscopi la mostra vegetal i vaig veure que els estomes brillaven en un color maragda pujat. Vaig afegir-hi 500 augments però la definició va variar desigualment en els camps del binocular degut, tal vegada, a un desajust en l'aparell. Després vaig comprovar que no es tractava d'una falla mecànica. Tampoc no es tractava d'una simple fatiga visual. Així doncs, vaig fixar la vista en els oculars, sense pestanyejar. Al cap d'una estona vaig comprovar que les imatges es dissociaven: l'ull esquerre veia una cosa i el dret una altra, mentre cada figura es transformava seguint les insinuacions de la música. Els estomes havien desaparegut i, en canvi, uns grups humans s'agitaven en l'ocular dret en un ambient de fred i gel al mateix temps que en l'esquerre les imatges es relacionaven amb la sal i la calor. Vaig comprovar que la sal traduïa el meu cansament però també vaig comprendre que es filtrava en la imatge corresponent al meu ull esquerre, mentre que el dret veia imatges traduïdes del fred i la rampa del meu peu dret. Però, malgrat la dissociació, les imatges es connectaven perfectament amb una "veu" interna que semblava divagar sobre el microscopi. La música feia variar els moviments de les imatges que veia, però de vegades el so es convertia en ràfegues de vent que afectaven el meu rostre.

Vaig allunyar-me de l'aparell i vaig organitzar una petita taula on poder presentar tota la dissociació, encara que sempre connectada amb la divagació central que vaig formalitzar de la següent manera: **"En el binocular van predominar els colors clars. Tot brillava a la llum del condensador del microscopi, però a dalt estaven les lents que augmentaven els feixos lluminosos i ferien, cristal·lins, els meus ulls aleshores ja massa fatigats"**.

Divagava sobre el microscopi d'aquesta manera: En el binocular...

A l'ull esquerre... vaig començar a veure gent que, en grups colorits, envoltava altes estalagmites de sal. Eren africans de diferents nacionalitats comerciant entre si. Lentament varen desnuar els seus paquets en els quals... **(van predominar els colors clars)**.

A l'ull dret... vaig trobar un desert de greda seca i esquerpada. Tot era opac, quasi negre. Amb un suau moviment els crostons es van anar soldant en una sola massa. Aviat en ella... **(van predominar els colors clars)**.

Així fou tota la seqüència:

En el binocular

vaig començar a veure gent que, en grups colorits, envoltava altes estalagmites de sal. Eren africans de diferents nacionalitats comerciant entre si. Lentament varen desnuar els seus paquets en els quals...

vaig trobar un desert de greda seca i esquerpada. Tot era opac, quasi negre. Amb un suau moviment els crostons es van anar soldant en una sola massa. Aviat en ella...

van predominar els colors clars.

La situació humana era excepcional. Ningú no estava apressat enfront del seu monticle en forma d'agulla. Diferents grups entonaven un himne i en la cadència es gronxaven amb un ritme perfecte. Les estalagmites de sal s'enlairaven com formiguers de tèrmit.

El terra es va congelar i allà em vaig veure caminant descalç en un pis de gel interminable.

Des dels peus fins a dalt del cos pujava un pessigolleig punyent.

Tot brillava a la llum del condensador del microscopi

i em preguntava com s'haurien produït aquestes formacions ja que per això s'hauria necessitat l'aigua caient densament,

mentre el meu rostre era fuetejat per ràfegues de vent. A baix, el gel s'esquerdava i deixava oberts precipicis abismals,

però a dalt estaven les lents

en un cel net que no podria facilitar les pluges. En tot cas, algun líquid hauria arrossegat la sal formant estalagmites. Així s'alçaven els túmuls ansiosos però lliures, forts, sense enuigs, cercant els cels oberts.

de tal manera que em trobava pres en totes direccions. Quasi vençut i enlluernat vaig escoltar el rugit furibund.

Entre els espantosos vents el reflex anava a rampells, topant en blocs separats

**que augmentaven els feixos lluminosos
i ferien, cristal·lins, els meus ulls
aleshores ja massa fatigats.**

RELATS

Kaunda

L'ambaixador de Zàmbia va insistir durant una setmana. Les seves instruccions eren estrictes, ell no podria abandonar Florència sense portar-me a Lusaka.

El 10 de gener de 1989 vaig arribar acompanyat per l'Antonio i el Fulvio. Al peu de l'escala, un comitè de recepció va presentar les seves salutacions. Immediatament vam ser envoltats per una guàrdia armada que ens va introduir en tres limusines negres. A gran velocitat ens vam desplaçar per una carretera perifèrica fins a arribar al centre de la ciutat. Mentre els motociclistes obrien pas entre la multitud, vaig arribar a veure llargues cues de dones que, carregant els seus nens desnodrits, esperaven l'obertura dels centres de racionament.

Deu minuts després érem al palau presidencial, envoltats per tanquetes i estacades laberíntiques. Vam baixar i vam ser conduïts al saló d'eben on ens esperava el President amb el seu gabinet en ple. Kaunda va donar la benvinguda i va destacar la nostra importància ideològica per a la Revolució. Vaig respondre breument mentre l'Antonio traduïa per a la cadena de TV. El president Kaunda amb el seu port superb llançava gestos estudiats cap a nosaltres i cap al seu públic i repartia sobrietat i paternalisme segons variava de posició enfront d'uns i d'altres. Sempre penjava de la seva mà esquerra el llarg mocador blanc que, de ben segur, constituïa un signe força personal de la seva vestimenta. El famós mocador!!! Quan parlava i l'agitava amb vehemència o esbiaixava l'aire, tots comprenien el senyal; quan escoltava i el grapejava llargament, també els presents interpretaven el codi. Però si acompanyava la carícia amb un intermitent "ja veig", allò era una aprovació decidida.

En dos dies vàrem fer tot el que calia. Tan sols en el diàleg sostingut amb el secretari del partit únic, la cosa va acabar malament. Però, en general, la informació fou oberta i els problemes pels quals passava el país varen ser exposats descarnadament, confrontats sempre amb les dades més increïbles que recollia el Fulvio i que sumava a la munió que havia portat des d'Europa. En els jardins presidencials Kaunda mostrava els impales que pasturaven suaument. En aquest edèn bucòlic, el boscatge africà i la brisa del capvespre no m'impedien veure la situació com televisada des de dalt: tot angle custodiat per subjectes amb intercomunicadors; més a fora les tanquetes i les estacades; més enllà encara les reguardes i després Lusaka, amuntegada i famolenca; els camps arrasats, les mines de coure i els minerals estratègics buidats a preu vil, manejats per un grapat de companyies els fils de les quals sortien del mapa africà i es nuaven en llunyans punts del globus. Aquest era un tall espacial; però també veia aquest indret deu, vint, trenta anys enrere, i segles abans, quan no existien països sinó tribus i regnes, i els fils es nuaven a poca distància. Vaig comprendre que tard o d'hora el règim seria depositat perquè la seva voluntat de canvi tenia les mans lligades per aquells fils multicolors. No obstant això, jo sentia alguna cosa semblant a l'agraïment pel

suport brindat a l'alliberament de Sud-àfrica i a la lluita anti-apartheid. Per això, tot i saber amb anticipació que el nostre projecte era irrealitzable, l'Antonio va desplegar les variables del que s'havia de fer...

Després del sopar de la tercera nit, vam descendir a un búnquer a través d'un passadís ple de quadres a dreta i esquerra. Allà estaven Mandela, Lumumba i altres herois de la causa africana. També apareixien Tito i altres personalitats dels diferents continents. De sobte, em vaig detenir enfront d'un quadre i vaig preguntar a Kaunda:

- Què fa Belaúnde aquí?
- És Allende –va respondre el President.
- No, és Belaúnde Terry, social cristià i expresident del Perú; home no gaire progressista sinó més aviat lligat als interessos del Club Nacional de Lima.

Kaunda va prendre el quadre i amb tota naturalitat el va estavellar contra el terra. Després va dir alguna cosa sobre Salvador Allende però jo estava concentrat en l'espai que havia quedat descolorit en la paret, i en els vidres trencats a terra. Per un instant em va semblar que es posaven i treien quadres en infinits passadissos a una velocitat *chapliniana* i, en aquestes escenes del cinema mut, es reemplaçaven herois i covards, opressors i oprimits, fins que al final en un mur sense color quedava una intenció buida que era la imatge del futur humà.

Vam arribar al búnquer.

Mentre el Fulvio apuntava i filmava fins als últims detalls, l'Antonio, elegant i metàl·lic, va obrir la seva carpeta i amb una fredor de gel va fer totes les crítiques del cas. Mentre parlava vaig veure com el mocador s'amuntegava, com després va començar a nuar-se per finalitzar abandonat en una tauleta just al final de l'exposició. L'Antonio, sense cap mena de reserva, va parlar de tal manera que qualsevol polític s'hagués sobresaltat. No obstant això, vaig veure clarament que tot el que s'havia dit arribava al cor. Em va semblar que l'Antonio encarnava una veritat que arrencava abans d'ell i que es projectava cap al futur. En aquesta fredor es trobava el rerefons de totes les causes per les quals l'home ha lluitat i crec que tots ho van entendre així. Kaunda, emocionat, no va tenir més remei que reconèixer amb el seu "ja veig", però pronunciat de tal manera i amb tal tristesa que hagué de veure's en el mirall de la seva ànima.

"Per acabar la nostra anàlisi que, segons entenem, ha de ser feta de conformitat amb el que veiem, hem de reforçar el punt cinquè que es refereix a la dissolució immediata del partit únic i a la celebració d'eleccions plurals en menys d'un any. Això va acompanyat de l'alliberament dels presos polítics i del dret al reingrés i la participació dels exiliats en la lluita política. La premsa monopolista ha de cedir el pas a totes les formes d'expressió, tot i córrer el risc que els enemics dels interessos del poble de Zàmbia s'imposin momentàniament per l'ús indecent dels seus ingents recursos. També volem destacar el punt vuitè en què es considera la factibilitat d'una conferència permanent dels set països per fixar els preus mínims dels minerals estratègics a escala internacional. I, pel que fa a la campanya contra Sud-àfrica, els set països haurien de bloquejar els seus espais aeris per impedir el lliure desplaçament del règim racista. D'altra banda, si parlem d'una revolució profundament humana, hem de començar per la desarticulació de l'aparell repressiu que, tot i ser una defensa contra els provocadors externs i la seva cinquena columna, ens ha portat a espionar, controlar, empresonar i afusellar els

nostres propis ciutadans. No hi ha revolució que tingui sentit si es perd el sentit de la vida humana!”. Sense immutar-se, l'Antonio va tancar la seva carpeta i la va lliurar, amb una altra farcida d'informes, al secretari de Kaunda.

El President em va mirar des del seu enorme sofà que semblava un tron. El vaig mirar molt endins i vaig dir:

- Excel·lència, res del que s'ha dit no es podrà posar en pràctica perquè les conjuntures ho impedeixen, però hem estat lleials després d'estudiar a consciència la situació. Li prego a vostè i als honorables membres del seu gabinet sàpiguen disculpar el que hem exposat.

Kaunda es va aixecar com un gegant i, insòlitàment, es va abalancar sobre meu per abraçar-me. El mateix van fer els ministres amb el Fulvio i l'Antonio. En aquell moment vaig sentir amb força que tot això ho havia viscut anteriorment.

Vàrem partir de Lusaka amb sensació de fracàs. No obstant això, poc temps després vam saber que Kaunda havia començat reformes importants.

Gradualment va alliberar els presos polítics; va obrir la llibertat de premsa; va liquidar el partit únic; va reconèixer públicament els seus errors; va disposar eleccions generals i, en ser derrotat, va abandonar el poder per convertir-se en simple ciutadà.

Un diari de San Francisco va relatar el següent:

“Després de liderar el seu país cap a la independència d'Anglaterra el 1964, Kenneth Kaunda va ser president de Zàmbia durant 27 anys. A favor seu podem dir que va romandre ferm en la seva lluita contra l'apartheid de Sud-àfrica i que molts esdeveniments d'aquell país haurien estat més lents sense la seva ajuda decisiva. A la seva pròpia terra va enfrontar una muntanya de dificultats econòmiques. Especialment des de la caiguda dels preus mundials del coure. Des de començaments dels anys '80 Zàmbia s'ha tornat cada dia més pobre. La mitjana d'ingrés per càpita ha disminuït a 300 dòlars anuals, la meitat del que havia estat dues dècades enrere. La farina de blat de moro, principal article alimentari, escasseja i s'ha encarit. A més a més un sector important de la població està infectat amb la SIDA i el país ostenta el rècord mundial de casos. L'ajuda estrangera també ha estat tallada des de setembre, data en què el Fons Monetari Internacional li va reclamar el pagament de 20 milions de dòlars que devia. A principis de novembre, Kaunda va ser derrotat per Frederick Chiluba, un dels principals líders sindicals del país, en les primeres eleccions multipartidàries des de la independència. A diferència de Sese Seko Mubutu, que està reprimint l'oposició després de 26 anys en el poder en el veí Zaire, K. Kaunda va deixar pacíficament el govern.”

No he tornat a veure Kaunda, però sé molt bé que en algunes nits diàfanes del seu cel africà segueix fent les preguntes que jo no vaig saber respondre: “Quin és el nostre Destí després de totes les fatigues i de tots els errors? Per què en lluitar contra la injustícia ens tornem injusts? Per què hi ha pobresa i desigualtat si tots naixem i morim entre rugit i rugit? Som una branca que es trenca, som el lament del vent, som el riu que baixa cap al mar?... O som, potser, el somni de la branca, del vent i del riu que baixa cap al mar?”

Pamflet a pas de tango

Pamflet: (de l'anglès pamphlet. Contracció de Pamphilet, nom d'una comèdia satírica de versos llatins, del segle XII, anomenada Pamphilus, seu d'Amore). Opuscle de caràcter agressiu destinat a difondre, sense fonament seriós, tota classe de crítiques.

Tango: (probablement veu onomatopeica). Ball argentí de parella enllaçada, forma musical binària i compàs de dos per quatre. Difós internacionalment, va ser utilitzat per Hindemith i Milhaud. Stravinski el va introduir en un moviment del seu Histoire du soldat el 1918.

L'Andrés vivia mirant-se el melic i, en les seves estones lliures, contemplava el món exterior a través del forat d'un pany. El vaig conèixer el 1990 en un lloc d'Amèrica del Sud anomenat "Argentina".

Ell era doncs un "argentí", un home d'argent, i li ocorria que com que no tenia diners, se sentia frustrat amb la designació col·lectiva que duia al damunt. Recordo que ens van presentar en un restaurant, amb motiu d'unes classes que jo havia de fer sobre temes de la meua especialitat, és a dir, sobre gastronomia computacional. En aquella ocasió, el tòpic a desenvolupar seria "Com preparar una bona amanida sense utilitzar oli i sense 'prendre el rave per les fulles'".

L'Andrés era aficionat a la bona taula, però en creure que únicament en el seu país es menjava carn com cal, no va poder acceptar els meus ensenyaments respecte a les múltiples preparacions que aquella admetia. Aquesta curtesa va impedir que es convertís en un excel·lent ajudant de cuina. Així doncs, angoixat per l'elecció entre dues opcions que li quedaven, va acabar per malmetre el seu estómac i avinagrar la seva vida.

Segons l'Andrés, la seva "pàtria" (com li agradava dir) vivia una tragèdia extraordinària, que a mi em va semblar un xarampió infantil, en una etapa de la vida dels pobles en què no s'han de menjar porqueries i l'assumpte dietètic ha de ser atès rigorosament. Gràcies a aquestes cures, els pobles de l'Orient Mitjà van poder evitar la triquinosi del porc, els nòrdics van imposar la seva rossa cervesa als bevedors de vi negre i, més endavant, el ros te als sinistres consumidors de cafè negre colombià o brasiler.

Atenció al que es menja i al que es beu! Com comparar l'espiritualitat del te de Ceilan (segons ho han demostrat teòsofs destacats com Bessant i Olcott) amb aquest cafè, el mercat del qual no està en mans de victorians i naturistes; com comparar la margarina a la mantega i a l'oli, productors de colesterol; com comparar el sobri *lemon pie* amb aquests pernils, formatges i embotits dels pobles llatins. Això és el mateix que igualar l'elegància dels quadres de l'àvia Moses amb els excessos d'un Goya, d'un Gauguin o d'un Picasso... Per això els alemanys tenen tants problemes, perquè no es decideixen d'una vegada pel vi o la cervesa, per Hegel o Alvin Toffler, per Goethe o Agatha Christie, per Bach o Cole Porter. La Història demostra que si els emperadors romans hagueren estat més acurats, no haguessin sofert aquella catàstrofe motivada per beure vi negre barat en copes antihigièniques. Malgrat tot, no estem d'acord amb la interpretació que atribueix al plom d'aquests recipients el saturnisme i les nombroses malalties, que els van tornar incapaços per al comandament. Doncs no, la gastronomia computada

demostra que va ser el fet d'omplir-se la panxa amb vi i mel, el que els va fer caure... i ben merescut ho van tenir! D'una altra manera, el món encara es mantindria en l'obscurantisme i no es mesuraria en galons, polzades, peus, iardes, milles i fahrenheit; no s'hagueren desenvolupat les belles línies dels Rolls Royce ni el barret fong; ningú conduiria per l'esquerra i no es farien servir les petites ulleres Lennon; pocs pronunciarien la suggestiva paraula "shadow"; el barret i la muntura mexicana no hagueren passat als texans; el taloneig americà es mantindria en els peus dels andalusos i ningú assenyalaria amb l'índex el seu públic en els balls de cabaret i a la televisió. En aquesta situació primitiva qui podria entonar "Cantant sota la pluja", qui mastegaria xiclet preparant els enzims buccals i millorant el flux de ptialina per engolir adequadament?

Així doncs, calia estar alerta amb els temes dietètics, però el meu aprenent no ho va entendre, malgrat l'esforç pedagògic que vaig fer. Ell seguia obsessionat amb els problemes del seu petit món, mirant-ho tot pel forat d'un fideu. Em va explicar que en altres dècades, el seu país havia estat extraordinari (faig servir la paraula "extraordinari" perquè l'Andrés, en pronunciar-la, elevava al cel els seus humits ulls bovins i, pestanyejant lentament, se sumia en el record del tango). En rigor, existia una interpretació molt simple d'aquesta petita crisi, però no s'atrevia a formular-la perquè en lloc d'aspirar a la llar comuna d'un poble, ambicionava una potència que fes sentir la seva força. No podia admetre que en plena època de caiguda de les burocràcies i ascens de la mundialització, s'esborressin les fronteres nacionals i rebentés el model estatal del segle XVIII. Ell, sense saber-ho, era un nacionalista d'esquerres; una *rara avis in terris* (d'acord a la hipèrbole de Juvenal), que neix en els llocs on el factor emotiu es barreja amb la dieta alimentària. Per descomptat, a tot arreu sentiments i papil·les gustatives van plegades, però la taula internacional agrega una dosi d'il·lusió que calma l'ansietat dels comensals. Pobre noi... i quin bon ajudant de cuina haguera estat! Malauradament, no va aconseguir inspirar el seu cap en la gastronomia com en el seu moment ho van fer grans homes. Segurament si l'eminent Lenin no hagués estat atent a les *delicatessen* suïsses, tampoc no comptaríem avui amb la seva exquisida definició de la moral com "una salsa fetitxista per a un menjar útil!". Aquesta meravellosa expressió gàstrica sublimada m'ha dut a dissenyar un programa de rebosteria que en sagrat homenatge patentaré com "Vladimir", encara que les ones dels esdeveniments mundials siguin desfavorables a aquest tribut. *Noblesse oblige!*

Però seguim amb el nostre tema. Com tots els químics del lloc, l'Andrés havia de triar entre dues opcions: o marxava cap a qualsevol centre estranger d'estudis avançats, o feia de taxista a Buenos Aires. Molts dels seus companys havien seguit la primera branca d'un diagrama de flux, que acabava en algun país amb bons laboratoris, un equip internacional, tecnologia abundant i l'estàndard de vida que permetia disposar d'algun esbargiment sense sobresalts. El diagrama esmentat, portava a subrutines que detenien la seqüència en un *stop*, des d'on es podia teclejar *go to 1* i tornar a l'Argentina, o bé prenia una altra via i arribava a un *break* a partir del qual era possible escriure *end of program* acompanyat per una dona insulsa, algun nen, i veïns amables que exhibien l'últim parell de sabates adquirit a bon preu. La segona branca, de taxista, es desenvolupava entre conflictes en el context d'un país que aparentment desapareixia dia a dia. Aquesta part de l'esquema acabava en un *end* com a jubilat del gremi del transport ciutadà.

El seu país havia produït alguns premis Nobel en Fisiologia, Química i Medicina, i resultava curiós comprovar les vel·leïtats aristocratitzadores d'aquests científics,

que menyspreaven un ofici digne de taxista i triaven la primera branca del diagrama de flux. En altres camps de la cultura, l'indret havia liderat diferents expressions però també molts dels seus exponents havien optat per la primera branca. Aquests avançats de la dietètica van acabar abandonant els seus hàbits de llançar trossos de carn sense assaonar a la graella i ja menjaven en taules amb estovalles i coberts adients. L'art de la convivència se'ls havia començat a desenvolupar, mentre assimilaven el seu rol de joglars en els àpats elegants. Domats per la vida, havien après a dissimular els seus pensaments, com correspon a la gent civilitzada, despullant-se de la insolència dels seus conterrànies que tanta urticària provocaven a tot arreu. Un fenomen semblant ocorria amb els esportistes que, encara que primers en el món en múltiples activitats, havien estat comprats individualment per centres opulents i després desmembrats com a equip. Les pel·lícules ianquis posaven de moda sons escrits pels seus músics i la Unió Soviètica exhibia com a producte internacional alguns dels seus ideòlegs i militants.

Sorprenentment, l'Argentina s'havia transformat en *bananera* i se la coneixia pel seu analfabetisme, decadència i un llarg etcètera. Era curiós veure com se la situava per òperes rock com "Evita", per una refrega lumpen amb Anglaterra prop del Pol Sud i per les seves juntes militars sagnants. En tot cas, calia cuidar-se d'aquests irresponsables vilatans, perquè a força de caçar mosques amb aerosol, estaven ampliant el forat d'ozó sobre els seus propis caps, al mateix temps que contaminaven l'Antàrtida amb llaunes de sardines, ampolles de vi i preservatius. Per completar el quadre d'aquests subjectes estranys, que gairebé superaven en corrupció als japonesos, nord-americans, grecs i italians, les seves màximes autoritats empraven llargues patilles de mandril i no es vestien d'acord als cànons establerts. Alguns dels seus líders esportius s'havien convertit de la nit al dia en delinqüents, sorprenent la comunitat internacional que, segons s'entenia, no registrava en els seus atletes un sol cas de *dopping* o d'irregularitat al llarg dels seus annals històrics. Per alguna cosa se'ls esbrancava en campionats mundials, ja fora a Mèxic o a Itàlia! És ben sabut que les aficions esportives són de judici ampli i internacionalista, i es demostra com n'estava de justificada la reacció d'aquells públics selectes.

Però des del punt de vista del comportament psicosocial d'aquells 30 milions de ciutadans, la cosa encara era millor. N'hi havia prou que algú sobresortís perquè es presumís la comissió d'algun delictes, i si un desprevingut ajudava un altre en desgràcia, passava a formar part de la galeria de sospitosos.

Allí se sabia com veure la realitat, per això si a la nit algú deia "és de nit", o durant el dia afirmava "és de dia", s'obrien violentament les finestres de les cases i els apartaments, s'activaven els altaveus i des dels megàfons policials brollava un cor d'àngels que repetia "què hi ha darrere, què hi ha darrere?", perquè el "darrere de" certificava l'astúcia dels cantors. Com hagués sabut apreciar Torricelli aquest enorme tub de buit, ja que allí un objecte de plom i una ploma; un geni i un imbècil, arribaven al fons amb idèntica velocitat!

A Buenos Aires, capital de la psicoanàlisi, els ciutadans començaven a recuperar la seva antiga vivacitat. Per no ser menys, l'Andrés va anar a visitar un metge de guàrdia. El bon doctor el va estirar en un divan, va prendre nota dels dubtes existencials del seu pacient i el va aconsellar de la manera que un pare orienta el seu fill. L'Andrés, llavors, va decidir escollir la segona branca del diagrama de flux... En sortir del consultori estava enfosquint. Va decidir entrar en un bar. Va demanar cafè i el van mirar amb desconfiança, però ell va rectificar i va sol·licitar un "te".

Llavors, li van atansar una tassa amb aigua bullent en el seu interior, en què navegava una petita bossa groguenca. Va xarrupar la infusió amb una deixadesa de segles i sense saber d'on podia sortir la música d'un tango, va escoltar amb la felicitat que només havia experimentat en el seu primer enamorament dels quinze anys:

“... Que el siglo veinte es un despliegue de maldad insolente no hay quien lo niegue. Vivimos revolcaos en un merengue y en el mismo lodo, todos manoseaos... Dale nomás, dale que va, que allá en el horno se vamo' a encontrar...”¹

Vaig arribar just a temps per escoltar aquesta música lacrimògena i considerar la seva filosofia implícita, segons la qual el segle vint és pitjor que qualsevol altre segle, inclosos *Cro-Magnons*, *Javaensis* i *Neanderthalensis*. I, pel que fa al llot, qualsevol medieval podria il·lustrar-nos convenientment. Però en tot això va haver-hi quelcom que em va tocar profundament. El tema reboster de la merenga em va fer recordar la gran cantant australiana Melba. Ella, en una recepció, va caure sobre una taula finament servida i en la seva caiguda va arrossegar préssecs, plàtans, cireres, i crema de llet gelada. Per sortir del pas, va recollir les restes de la trencadissa i els va servir barrejats en un mateix recipient i d'aquest cop d'enginy va derivar la famosa *copa Melba*. També vaig evocar un incomprès comandant anglès que, encara que deficient en les accions bèl·liques, va tenir el geni de superposar coses entre dos trossos de pa. Lloat sigui per sempre el gastronòmic almirall Sandwich! Finalment, l'assumpte del forn on al final tots ens haurem de trobar, em va ajudar a comprendre com de lluny som encara d'assimilar aquesta situació de convergència humana. En efecte, tenia a la vista l'exemple d'un químic reaccionari que, menyspreant l'aplicació de les cuines de microones, va decidir ser taxista.

Només vaig tenir oportunitat de conèixer la capital on vivia l'Andrés, però imagino que a les províncies les coses són una mica diferents, perquè allà ballen el tango entre els cactus, vestits de gautxos a la manera de Rodolfo Valentino, mentre les senyoretetes criden “olé!, olé!”. Tots prenen mate, que no és sinó una carabassa penetrada per un tub des d'on se succiona suc de pinya amb gel, atesa la calor tropical de la zona de Terra del Foc, com el seu nom indica. I si m'equivoco, la cosa no és tan greu, ja que un tal Reagan col·loca Rio de Janeiro a Bolívia i alguns *nordacas* europeus no situen bé els *sudacas* i ignoren que en el mapa hi ha altres *nordacas* per sobre d'ells. A part de confondre emplaçaments, els afectes a aquestes paraulotes pateixen d'amnèsia i d'escassa sensibilitat vers els temps futurs. De manera que els meus errors segurament són insignificants al costat d'aquells que veiem i escoltem diàriament. Està clar que hi ha errors maliciosos esbombats des de les cúpules dirigents del primer món, a fi que, per contrast, s'apreciïn els seus èxits. Conseqüentment, en els sectors menys esclarits de la seva població, sorgeixen invocacions d'aquesta mena: “Gràcies et donem per aquesta Administració i per evitar que caiguem en la situació d'aquests pobres *sudacas* que cada dia ens mostra la TV. Al·leluia, Al·leluia!”. El negoci és bo per a aquest govern, per a la premsa catastrofista i per al ciutadà que compensa amb la bondat de la seva oració, humiliacions amagades en els plec de la seva petita ànima postindustrial.

---

¹ N. dels t.: Fragment del tango *Calambache* d'Enrique Santos Discépolo (1935), que podria traduir-se aproximadament així: “... Que el segle vint és un desplegament de maldat insolent no hi ha qui ho negui. Vivim rebolcats en una merenga i en el mateix llot, tots grapejats... Fot-li ben fort, fot-li que va, que allá en el forn ens hem de trobar...”

Però aquests descuits calculats han de ser corregits perquè un Occident civilitzat, inclòs Japó, s'ha d'autolimitar en la manipulació d'imatges... no sigui cas que alguna cosa falli i hàgim de sortir amb l'escudella demanant ajuda als salvatges.

Vaig voler acomiadar-me del taxista amb la llunyania del cas, però ell, tot transgredint la distància de la privacitat, se'm va tirar al damunt i, prenent les meves galtes entre els seus índexs i polzes, va començar a sacsejar-me. Sense deixar-me anar i forçant una veu aiguarentosa, es va posar a dir:

“Gorrdo, vos sí que sos un piola. Con el curro del morfi estás lleno de minas y de guita. En cambio yo de tachero; ¡pura mishiadura de feca, pan y cateman! ¡Araca la cana, chanta, y no te olvidés de mandar fruta, no te olvidés!”...²

Poc vaig entendre del seu argot, però crec que expressava els seus respectes per la meva professió. Després, em va abraçar i no sé per què va haver de mossegar-me una musculera, encara que penso que era en al·lusió a certa frase amb què es referia a mi, el sentit de la qual desconec, alguna cosa així com “*¡Andá a cantarle a Gardel, gordo morfaalmohada³*”. Aquest no era l'Andrés quotidià, més aviat taciturn i estudiós; aquest era el doctor Jekyll, que en veure'm es transformava en Mister Hyde i es llançava a escandalitzar-me amb els seus exabruptes. Mostrava la seva amistat a força d'agressions; invertia les paraules i posava el món a l'inrevés, i tot per no donar el braç a torçar, enfrontant les formes culturals que jo representava. En el fons, em va semblar un esteta que prenia el surrealisme de Buñuel i el grotesc de Fellini, per barrejar-los en l'argot del *lunfardo*. Però tot va concloure quan l'irreductible barroer es va allunyar, cridant-me paraules grosseres acompanyades amb gestos que farien ruboritzar el taverner més groller de Liverpool... Quins moments, quins moments vaig haver de passar! Immediatament vaig partir en direcció a l'aeroport.

Mentre volava sobre les pampes, vaig revisar totes les reflexions dels dies anteriors i vaig tractar de comprendre per què l'Andrés i els seus conterrànies sempre em van mirar amb suspicàcia. Vaig entendre que aquests tipus (inventors del sistema d'empremtes dactilars per a la identificació de cada persona), mantenien intacta la seva mentalitat policíaca i sabien molt bé què havia pensat jo d'ells en les diferents ocasions. Vaig concloure que si aixequessin cap novament, cosa que vaig començar a témer, prohibirien en el seu territori cadascuna de les meves receptes adduint qualsevol pretext sanitari. Després em vaig tranquil·litzar en considerar els compromisos pendents amb gent del món desenvolupat que sí que estava capacitada per acceptar el meu estil de *gourmet*. Llavors, vaig recordar amb satisfacció les fórmules del mestre Brillat-Savarin, millorades ara per la meva gastronomia computacional.

Vaig gesticular a penes, i de seguida les hostesses em van presentar un carret que desbordava en exquisideses culinàries. Així, volant entre núvols rosats, em vaig disposar a una equilibrada ingesta. Però una estranya inquietud, quelcom semblant a Mister Hyde avançant en la plujosa atmosfera d'un tango, es va anar obrint pas en el meu interior. Vaig dubtar un moment i, al final, vaig demanar a les meves odalisques una ampolla de vi negre. Després, vaig sentir les copes que una vegada i una altra, arribaven fins als meus llavis i desenrotllaven els pergamins del vell

² N. dels t.: Traducció aproximada des del *lunfardo*: “*Murrrri, tu sí que ets un espavilat. Amb la feina de la teca et sobren les nenes i els calés. En canvi jo de taxista; pura misèria de cafè, pa i mantega! Fot el camp, pocavergonya, i no t'oblidís dels pobres, no te n'oblidís!*”...

³ N. dels t.: Traducció aproximada des del *lunfardo*: “*Vés a prendre pel sac, bardaixot!*”

Omar Khayyam:

“La vida passa. Què va ser d'en Balj? Què de Bagdad?
Si la copa desborda, esgotem-la amb la seva amargor
o la seva dolçor. Beu! Més enllà de la nostra mort
la Lluna seguirà el seu curs, llargament fixat.
Un got de vi negre i un feix de poemes,
una subsistència nua, mitja fogassa, res més.”
“Diuen que l'Edèn està enjoiat d'hurís:
responc que el nèctar del raïm no té preu.
Menysprea tan remota promesa i pren el present,
encara que llunyans redoblaments resultin més seductors.”⁴

---

⁴ N. dels t.: Atès que les traduccions i fins i tot l'ordenació de les quartetes d'Omar Khayyam són molt controvertides, s'ha optat per traduir directament la versió escollida per l'autor. Transcrivim la traducció del persa al català que en fa l'Àlex Queraltó a “Quartetes”, Adesiara Editorial, Martorell, 2010: “*Si la vida s'acaba, ¿què m'importen Balkh o Bagdad? Si la copa és plena, què m'importa si el vi és dolç o amarg? Beu vi, que després de nosaltres aquesta mateixa lluna seguirà canviant, de plena a nova, de nova a plena*” “*No vull res més que aquell vi rogenic que embriaga, un llibre de poemes, felicitat i un crostó de pa.*” “*Alguns diuen que el paradís, amb les hurís, és agradable, però jo dic que el suc de la vinya encara ho és més. Pren el que pots abastar, oblida't del que prometen, que el so del timbal només és agradable de lluny.*”

El cas Poe

Como del otro lado del espejo
Se entregó solitario a su complejo
Destino de inventor de pesadillas.
Quizá, del otro lado de la muerte,
Siga erigiendo solitario y fuerte
Espléndidas y atroces maravillas.

Edgar Allan Poe, de J.L.Borges.⁵

Sempre vaig creure que les fantasies dels autors de ciència-ficció responien a conceptes embrionaris que estaven en l'ambient d'un moment històric i tocaven de la mateixa manera filòsofs, estudiosos i artistes. Moltes anticipacions després confirmades per l'avenç tecnològic, tenien més relació amb el desenvolupament d'aquelles idees primitives, que amb reals visions de futur. Verne havia calculat, amb prou aproximació, el punt de partida del primer viatge a la Lluna i també va imaginar el *Nautilus* impulsat per un tipus d'energia que, temps després, va poder ser controlada. El mateix es podria dir de Bulwer Lytton respecte de l'electricitat i de diversos autors que sorprenien pels seus encerts. Segurament, molts escriptors d'avui serien confirmats més endavant, quan els antigravitacionals, els transports sobre la base de raigs lumínics i els androïdes fossin realitats pràctiques. Pensava que tractar d'entendre aquestes percepcions sobre la base de poders precognitius, era tan ridícul com atribuir l'invent simultani del piano a les capacitats telepàtiques de Cristòfori i alguns dels seus contemporanis, que treballaven en el desenvolupament del clavecí el 1718. La coincidència en la descoberta de Neptú pel càlcul de Le Verrier i per l'observació telescòpica de Galle el 1846, em feia reflexionar sobre l'esforç que molts matemàtics i astrònoms realitzaven en la mateixa direcció, impulsats per fonamentades sospites sobre l'existència del planeta i no per compulsions ocultes. També vaig considerar que si es fes un llistat amb els encerts i errors dels escriptors d'anticipació, els segons traurien un gran avantatge sobre els primers. D'altra banda seria extraordinari que entre tants milers de llibres i de pàgines no succeís cap aproximació a fets que pronosticaren els autors; que entre tants somnis, tots fracassessin. Amb això ocorria, com amb tantes coses de les nostres vides atzaroses, que només teníem en compte els encerts i encara en el pessimisme trobàvem èxit quan, entre tants esdeveniments, assolíem la quota de desastre esperat.

Aquella era la meua forma de veure el món, basada en el càlcul de probabilitats, quan es posava sobre la taula alguna superxeria. Aquella va ser la meua posició quan es va voler fer de Poe una mena de bruixot de la literatura. Molts dels seus lectors eren persones impressionables que prenien els seus magnetitzats, els seus ominosos corbs; les seves verdoses i esmoreïdes atmosferes, com coses que ocorrien realment. Sovint vaig escoltar històries sobre les seves facultats de vident;

---

⁵ N. dels t.: Fragment del poema *Edgar Allan Poe*, inclòs a l'obra: *El otro, el mismo*, de Jorge Luis Borges, (1969). Traducció aproximada: *Com de l'altre costat del mirall / es va lliurar solitari al seu complex / destí d'inventor de malsons / tal vegada, de l'altre costat de la mort, / segueixi erigint solitari i fort / esplèndides i atroces meravelles.*

sobre els seus anuncis de naufragis que després es van complir; sobre taüts que en ser oberts mostraren les empremtes d'una asfíxia desesperada, tal com ell havia anticipat. I aquests contes varen tenir la qualitat de provocar-me una aversió especial.

Però des de fa un temps les coses han canviat. En certes nits lúgubres, en certs ambients penetrats pel reflex de llunes esmorteïdes, he cregut percebre l'hàlit que espirà en la seva fosca mansió, mentre precipitava fets que van coincidir amb el que havia escrit. D'altres vegades m'ha semblat que no es tractava d'un ésser demoníac, sinó més aviat d'una criatura que, atrapada en els llaços del temps, va voler trencar aquesta malla tenebrosa per salvar altres vides. Avui crec que va conèixer detalls d'esdeveniments que havien d'ocórrer i que no va poder modificar perquè encara no havien nascut els desgraciats protagonistes. I, d'altra banda, va voler que algú deixés ben clar tot allò que relataré més endavant.

Deixo constància de tots els fets que qualsevol investigador imparcial pot comprovar pel seu compte. He respost als constrenyiments de Poe i, ara mateix, tallo amb ell un vincle malsà. Quan dos ràdio operadors s'acomiaden després d'una conversa que enllaça punts distants i diferents fusos horaris, solen concloure amb la frase: "Canvi i fora!". Així doncs, canvi i fora, estimat i trist Poe. Ho sé, ho sento clarament. En escriure aquestes notes, he experimentat com les meves obsessions infantils han estat exorcitzades. No crec que en el futur, en visitar cases desertes, en abocar-me a la boca d'un aljub, en travessar un bosc ombrívol, escolti novament aquell lament obsessiu que em cridi pel meu nom... "Reynolds, Reynolds". Ara sé de qui era aquesta veu agonitzant que m'ha perseguit des de petit. En fi, tractaré d'estar prop de la Margaret, quan ella llegeixi tota aquesta trama incomprendible, altrament podria arribar a repensar la seva vida com el pretext d'una voluntat llunyana; com una simple antena construïda per facilitar comunicacions entre temps i espais diferents.

Tot va començar en una reunió social.

- No has llegit Poe? –em preguntà la Margaret de passada.
- Sí, quan era un nen.
- Doncs hauries de llegir-lo amb cura i veuries que parla de tu.
- Com de mi?
- Sí, de Reynolds, o no et dius així?
- Vaja, és com si parlés de Smith... i què hi ha amb això?
- No ho sé, però per allà volta aquest nom.

Al cap d'uns dies vaig consultar un índex de noms en les obres completes de l'escriptor i enlloc va aparèixer "Reynolds". Vaig entendre que la Margaret s'havia confós, però ja tenia entre les meves mans diverses biografies que, malgrat repetir tòpics de la seva angoixada vida, diferien considerablement en les circumstàncies de la seva mort. Aquest fet em va cridar poderosament l'atenció. Al final, em vaig quedar amb quatre casos divergents.

I

"A la mort de la seva esposa, comença a patir els atacs de *delirium tremens*, que li provocaven els seus freqüents estats d'embriaguesa. Un dia, l'octubre del 1849, se'l troba moribund damunt les vies del tren."

II

“Però el dia en què la unitat va quedar trencada per la mort de la seva esposa, vençuda per la tuberculosi, el poeta ja no va tenir cap mena de força per poder viure. Va arrossegar el seu dol i esgotades en realitat les seves fonts creadores, amb prou feines va poder sobreviure-li uns dos anys. Quan es trobava a Baltimore, fent una gira de conferències, se'l va trobar entre les llums d'una matinada d'octubre agonitzant en mig del carrer.”

III

“Es trobava a Baltimore per casualitat; s'havia aturat allà en un viatge des de Richmond a Fordham (Nova York), preparatori del seu pròxim casament amb la Sarah Elmira Royster, el seu gran amor juvenil, a la qual anava a unir-se després de perdre la seva primera esposa, Virginia Clemm.”

IV

“El setembre de 1849 va arribar a Baltimore anant cap a Filadèlfia. Un retard en el tren que hauria de portar-lo a aquesta última ciutat seria fatal. El 29 de setembre visita un amic en un deplorable estat d'embriaguesa. Cinc dies més tard, cinc dies d'absolut misteri i buit en la seva biografia, un altre conegut és informat que algú “que pot ser el senyor Poe” jau borratxo i inconscient en una taverna dels baixos fons de Baltimore. Era època d'eleccions i era costum que els peticionaris del vot, emborratxessin gratuïtament els electors. Aquestes copes electorals van poder ser l'última elecció de Poe. Traslladat a un hospital, la seva extinció era inevitable.”

I així vaig anar sumant pistes, sospites i bibliografia fins que vaig poder compondre un quadre de la mort de Poe, que bé hagués pogut ser escrit per ell mateix. La veritat és aquesta. El 29 de setembre de 1849 arriba a Baltimore. No és segur que aquell dia hagi visitat un amic, ni que una colla política hagi precipitat la seva crisi. S'entresegueixen alguns dies en blanc, fins que el 3 d'octubre és trobat sense coneixement en una taverna de Lombard Street. D'allà el traslladen al “Washington Hospital” i, delirant fins al final, crida en repetides ocasions un desconegut “Reynolds”. Mor a les 3 de la matinada del dia 7 als 40 anys d'edat. Potser per reparar una desconeguda culpa, la ciutat de Baltimore li erigeix un monument el 17 de novembre de 1875.

Vaig poder tenir per cert, entre tanta opinió diversa, que Poe va exigir repetidament i cridant, la presència de “Reynolds”. Aquest nom, que confirmava el fosc record de la Margaret, em portà en direcció a un fet més extraordinari que les circumstàncies de la mort de l'escriptor. El meu raonament va ser elemental. Suposem -em vaig dir- que l'angoixant petició del tal Reynolds hagi tingut algun sentit, qui va ser tal personatge? L'únic “Reynolds” significatiu que vaig poder trobar relacionat amb la vida i obra de Poe va ser l'expedicionari al Pol, en els relats del qual es va basar per compondre part de la seva única novel·la: *La narració d'Artur Gordon Pym de Nantucket*. A partir d'enllà no vaig poder avançar. Aleshores em vaig ubicar en el tipus de pensament que Poe havia volgut transmetre a través del seu estrany treball *Eureka* en què discutia el mètode deductiu aristotèlic i l'inductiu de Bacon i obria les portes al que ell anomenava “intuïció”, potser avançant-se en això al mateix Bergson. En realitat jo sabia que tal mètode no es podia sostenir, però sí que representava una forma de pensar i de sentir; sens dubte, la forma creativa habitual de Poe. Seguint aquest fil, em vaig ubicar en una situació delirant però que imitava els carrils dels seus hàbits mentals i em vaig posar enfront de l'escena de la

invocació de Reynolds i vaig passar a submergir-me en l'estudi de *La narració de Gordon Pym*.

A la novel·la, el quadre més impressionant era la catàstrofe del bergantí *Grampus*. Queden només quatre supervivents a la deriva i a punt de morir per manca d'aigua potable i aliments i es decideix fer-ho a sorts. "Finalment, en Peters va agafar-me de la mà i m'obligà a mirar i, en descobrir tot d'una l'aspecte d'en Parker, vaig comprendre que m'havia salvat, i que era ell qui havia estat condemnat a perdre's. Vaig panteixar per a recobrar l'alè, i vaig caure sobre el pont sense coneixement. Vaig revifar del meu esvaïment a temps de presenciar la consumació de la tragèdia i assistir a la mort d'aquell que havia estat la principal causa que es produís. No oferí resistència, i en Peters l'apunyalà per l'esquena, produint-li una mort instantània. No em torturaré pas en el repugnant àpat que vingué a continuació. Aquestes coses hom pot imaginar-les, però les paraules no tenen prou força per a gravar en la ment l'horror exquisit de llur realitat. N'hi haurà prou amb dir que, havent apaivagat en certa manera la set abrusadora que ens consumia amb la sang de la víctima, i havent pres l'acord comú de separar-nos de mans, peus i cap i llençar-los a mar juntament amb les entranyes, devoràrem la resta del cos, bocí per bocí, durant els quatre dies que sempre recordaré del disset, divuit, dinou i vint d'aquell mes."⁶ Richard Parker ha triat l'estella més curta de les quatre que estaven en joc; immediatament és sacrificat i els seus tres companys s'alimenten del seu cos durant uns dies. Més endavant són rescatats per la goleta *Jane Guy*. Això succeeix el juliol de 1827.

Sense saber en quina direcció continuar (perquè tampoc no sabia què buscava) vaig procedir de la mateixa manera que amb l'assumpte de Reynolds, cercant antecedents. *La narració de Gordon Pym* fou publicada a Nova York el 1838. Així que em vaig disposar a buscar la font inspiradora d'aquella escena i després vaig pensar a passar a d'altres del mateix llibre, cercant antecedents, i així fins a acabar amb tota la *Narració*. Però no fou necessari anar gaire lluny. Només vaig trobar dos casos d'antropofàgia arran d'un naufragi. El primer d'ells havia esdevingut el 1685 en St. Christopher, Antilles. Cert grup de naufrags ho van fer a la sort i com a resultat de la festa es van menjar un company. En ser rescatats, se'ls va jutjar i se'ls va penjar. D'aquesta manera bé podia ser que Poe hagués fet ús d'aquesta biografia per tal d'inspirar el seu quadre, però les pinzellades eren massa gruixudes. Vaig seguir endavant amb el segon cas i quina no seria la meua sorpresa en descobrir que no es tractava d'una font inspiradora sinó d'un fet real plagiat descaradament.

El iot *Mignonette* naufraga. Els quatre supervivents es moren de set i gana. Deliberen, pensen a fer-ho a la sort, però decideixen que això no és necessari, ja que un d'ells no té família a la qual mantenir. El maten i durant uns dies s'alimenten de Richard Parker fins que són rescatats pel vaixell *Moctezuma*. Per descomptat la situació esdevé al mes de juliol. Portats davant un tribunal se'ls jutja, però se'ls perdona la vida donades les circumstàncies.

Era clara la font fins i tot en certs detalls com aquest. A la novel·la un dels supervivents no està d'acord que es realitzi l'assassinat i aquell és precisament

---

⁶ N. dels t.: Traducció de Francesc Parcerisas. Editorial La Magrana, abril 1981. En l'original, Silo cita: E. A. Poe, *La narración de A. Gordon Pym*, Buenos Aires, Hispanamérica, 1983, p. 114.

Gordon Pym. En el cas real hi ha un mariner anomenat Brooks, que tampoc no està d'acord i encara que acaba participant del festí no és portat a judici. En fi, les simetries (no solament en nombre i actituds dels actors, rescat posterior, mes en què esdevenen els fets i fins i tot el repetit nom i cognom de la víctima, Richard Parker), mostraven quelcom més que una coincidència. Però així i tot sabent d'on havia tret Poe aquella història, vaig tornar a quedar-me a les fosques respecte a la importància que ell semblava donar a Reynolds a l'hora de la seva mort. La meua descoberta era interessant i jo l'havia assolida seguint una intuïció d'acord amb aquella tendència mental que m'havia semblat veure en Poe, però no podia saber el motiu de la seva alteració final. Què assenyalava aleshores amb tanta angoixa? Segons sembla la clau estava en la novel·la, però jo seguia sense entendre el punt...

Decidit a arribar al fons de l'assumpte vaig cercar el llibre en què se citava el cas de la *Mignonette*. No el vaig trobar en llibreries, però estava a la biblioteca del Museu Britànic. Vaig cercar la data en què havia esdevingut l'incident i en veure-la en lletres de motlle no vaig poder sinó experimentar aquell fred que recorre l'espina dels personatges de Poe: juliol de 1884! Això havia esdevingut 35 anys després de la mort del poeta; 44 anys després de la primera publicació de la *Narració de Gordon Pym* i 57 anys després de la data d'ambientació de la novel·la. No era raonable. Vaig anar als diaris de l'època. Allà estava tot respecte del judici. Tenia les fotocòpies del *Flyng Post* de Devon (3 i 6 de novembre de 1884) i de l'*Exeter and Plymouth Gazette* (7 de novembre de 1884). Vaig anar més lluny i se'm va permetre copiar les actes del judici on apareixen moltes precisions. El iot *Mignonette* és de 19 tones. Naufraga a 1600 milles de Ciutat del Cap. Només se salven Thomas Dudley, capità; el primer oficial Stephens de 31 anys i el mariner Brooks de 38. Amb ells hi ha un noi, Richard Parker, de 17. Aquest últim pren aigua de mar i emmalalteix greument. Al cap de tres setmanes decideixen que un ha de morir, aleshores Dudley travessa Parker amb un ganivet. En el judici el jurat no aconsegueix pronunciar-se i el cas s'eleva a la Cort Reial de Londres. Són alliberats després de pagar multes de 50 i 100 lliures.

No, era impossible una falsificació en cadena que involucrés diaris i corts de justícia a fi que els fets s'acomodessin a una novel·la. Així doncs vaig cercar al revés. Vaig anar al material de la revista mensual que dirigia Poe i editava Thomas W. White; el *Southern Literary Messenger* de Richmond (gener i febrer del 1837). Després vaig passar a l'edició de N. York del 1838 i a les següents, que foren nombroses molt abans del cas de 1884 i en les quals no s'havien alterat noms ni circumstàncies.

Vaig reconsiderar la situació. Abans de la mort d'en Poe les seves empremtes es van esborrar per alguns dies i després va reaparèixer delirant a la nostra dimensió. Cridava Reynolds per tal que tractés de fer variar els fets que ell havia vist anticipadament. Això era doblement impossible perquè Reynolds ja havia mort abans que ell i perquè els protagonistes de la catàstrofe encara no havien arribat al món. Sens dubte era un deliri... O és que necessitava deixar constància de tot el que havia esdevingut?. Si aquest fos el cas, el poeta va triar la bona de la Margaret perquè em comunicés aquell missatge. Va llançar la seva ampolla a les ones del temps fa més de 140 anys i ho va fer el dia de la seva mort a Baltimore, el 3 d'octubre del 1849.

FICCIONS

Software i hardware⁷

Oh, Newton, Newton, què haguessis somiat si t'haguessis menjat la poma?

Estimat Michel:

D'aquí a pocs minuts abandono la vila olímpica d'Oslo. Vull que em recordis com un bon amic, encara que t'hagi xocat, segons vas confessar una vegada, aquella "monstruositat" que sempre vas observar en la meva conducta. Poso en les teves mans aquests records en fragments perquè hi podràs trobar algunes explicacions de les moltes que et dec. A més, ho faig com a reconeixement pel temps que vas haver d'aguantar aquest deixeble incompreensible i anormal.

Avui brindo per tu que acabes de produir el gimnasta més gran de tots els temps! En el futur, quan comprovis que els teus nois no aconseguen superar les meves marques, procura no mortificar-los; ni ells ni altres nois en el món podran fer-ho, ja que les probabilitats estan en contra d'aquest intent. *Au revoir!*

L'absurd de la gravitació universal

Estava, com sempre, la llei de la Gravetat. Jo sabia que alguna vegada, encara que fos una sola, aquesta petita fórmula de caiguda dels cossos en el primer segon, $G = 9 \text{ m } 7800$, no resultaria. Entre les lleis de caiguda, m'interessaven les referents a l'espai i a la velocitat. La primera deia que "*els espais recorreguts són proporcionals als quadrats dels temps que es triga a recórrer-los*". I la segona: "*La velocitat adquirida és proporcional al temps transcorregut en el descens*". Per això, des de l'escolar que treballava amb els plans inclinats i les màquines d'Atwood, fins al físic nuclear d'avui, he passat un temps investigant aquesta absurditat científica. Hi havia els globus aerostàtics, els avions i els coets que sortien de la Terra; hi havia la reixeta voladora de Minkovsky que s'enlairava per impuls iònic; hi havia els superconductors i els camps electromagnètics oposats, com a promesa de l'antigravitacional. Però jo seguia en la màquina voladora de Leonardo i en el primer aparell dels Wright, una línia que arrencava en els somnis nocturns i acabava en els llibres de contes. Així doncs, em va resultar senzill interpretar el *Petit Princep* de Saint Exupery i el *Joan Salvador Gavina* de Bach, com les produccions de dos individus que tenien el mateix ofici d'aviadors a la seva vida extraliterària i que estaven obsessionats per alliberar-se de $G = 9 \text{ m } 7800$.

També van caure en les meves mans les *Propostes per al pròxim mil·lenni*, d'Italo Calvino. L'autor proposava la "levitat" com a recomanació per als escriptors del futur. Citava Cyrano i Swift; l'un volant a la lluna, l'altre sostenint l'illa de Laputa mitjançant un imant. Mencionava Kundera i creia veure en *La insuportable levitat de l'ésser* la ineluctable pesadesa del viure. Finalment deia: "...és cert que el *software* no podria exercitar els poders de la seva levitat sense la pesadesa del *hardware*, però el *software* és qui mana, qui actua sobre el món exterior i sobre les màquines". Malgrat això, aquesta veritat portada a l'últim extrem, l'haguera mogut a catalogar

---

⁷ N. dels t.. S'ha optat per mantenir el títol original en comptes de posar la traducció catalana *Programari i maquinari*.

com “desnaturalitzat” el treball sobre el cos humà, considerat com a simple *hardware* d'un *software* intel·ligent. Calvino, com tot intel·lectual, no podia saber en la pràctica què és el propi cos i no hagués comprès que gràcies al treball sobre ell, hauria assolit la lleugeresa que cercava.

La màquina comença a treballar

Des de petit em portaven a exhibicions i torneigs, però no tenia l'edat per ser admès en gimnàstica esportiva. Així doncs, em passava hores fent les ridícules sèries sueques, daneses i de cal·listènia, dirigit per professors que es corresponien amb aquesta activitat. El que no era vell, calb i gras, com a mínim es presentava en samarreta, amb sabatilles indecents i amplis pantalons tallats fins els genolls. Segurament d'aquí rau la meva aversió a aquesta roba esportiva, relacionada amb certs estils culturals: pantalonassos de golf i de muntar, *shorts* de futbolistes i de jugadors de rugbi culgrossos que, finalment, desbordaven la moda en les monstruoses bermudes o en la seva cosina la faldilla-pantaló. Quina sorpresa m'emportaria anys després, en trobar-me amb els campions de Dinamarca que criticaven la gimnàstica danesa; amb la primera línia de l'equip ianqui, que es mofava de les bermudes i amb les gimnastes alemanyes que avorrien la faldilla-pantaló. “Sensibilitat comuna” em diria, i quedaria reconciliat amb l'Univers.

Un dia vaig romandre amagat als vestuaris en acabar la classe del que anomenaven “educació corporal”. Després, em vaig esmunyir per uns passadissos quasi d'hospital i vaig arribar a una escala. Vaig pujar i vaig acabar ubicat en un balcó que es feia servir per observar les exhibicions. Era una àmplia graderia que estava totalment a les fosques. Em vaig ubicar en un racó molt protegit i des d'allà vaig mirar el gimnàs principal, que m'estava prohibit. Va ser la visió del Paradís!. Parets folrades amb enormes miralls, sogues, trapezis, barres, paral·leles, cavalls amb arcs, anelles, trampolins... hi era tot. Matalassos fins on la vista es perdia, llits elàstics que permetien volar en cada salt, fossats encoixinats per rebre la sortida d'una pirueta perillosa. Però el més important, allà estava l'equip de primera categoria envoltant l'entrenador, que cridava com un boig: “La puntuació és força, velocitat, equilibri, ritme, resistència, reacció i elegància... qui no tingui treballat quelcom d'això, perd dècimes, o sigui, perd! I tu, bossa de patates!, en gimnàstica no se suma com en els insignificants esports on s'acumulen gols, punts o tants, sinó que es resta, es descompta per error comès”.

Varen passar mesos, però el mateix dia del meu aniversari, mostrant el carnet al porter de l'entrada, vaig veure com s'obria la porta de vaivé i vaig entrar triomfalment. L'olor de cera, magnesi, resina i matalassos va omplir els meus pulmons com l'aire de l'albada. Però n'hi va haver prou amb trepitjar les fustes enllustrades, perquè una mà m'aixequés en l'aire agafant-me pels pantalons. “Et falten els elàstics!” va cridar i vaig quedar dipositat fora del gimnàs. Ja els faria pagar més endavant aquest regal d'aniversari! L'endemà, vaig arremetre un altre cop i ningú es va fixar en mi. Va ser aleshores quan vaig començar a treballar realment sota la direcció d'un professor, que em va ubicar a la categoria “infantil zero” Sota la seva direcció, un grup de vint aprenents pugnaria per no ser desplaçat per inepte. Al cap de sis mesos, restàvem cinc del planter inicial i passàvem a mans d'un altre preparador, mentre el primer rebia un nou grup. Els cinc ens vam trobar fent semicercle enfront del torturador, que va començar per mirar-nos un a un de baix a dalt. “Et falten els elàstics!” em cridà. Aleshores els vaig abaixar, cosits com estaven per dins dels pantalons i els vaig passar per sota les sabatilles.

- Ara digues el teu nom, res de cognoms; aquí només hi ha noms, edat i treballs anteriors.
- René, set anys i mig, dos anys d'aquesta "cosa".

El professor va obrir els ulls com plats. I quan vaig repetir que l'educació física anterior era una "cosa" a la que em resistia a anomenar "gimnàstica", va rebre una fiblada *in cuore*. Tot seguit vaig passar a ser el preferit, vaig començar a treballar el doble que la resta del grup i sovint vaig servir com a exemple de pèssim practicant. Aquest desafiament em va ajudar més que qualsevol entrenament. Des del començament, em va encantar aquesta forma dura i sense hipocresies encaramel·lades; al cap i a la fi, ells volien obtenir campions i jo volia que el meu cos fos la joguina més propera.

El retardat i la mosca

Des del meu naixement fins als quatre anys, vaig ser un nen retardat. Els meus reflexos no responien bé i repetia qualsevol operació sense poder-la manejar fins que l'entenia. Vull dir que si havia de recollir un cubell, no importava quantes vegades se m'exercités en el mateix treball, perquè sempre resultava igual, o sigui, malament. Tot ho tornava a realitzar cada vegada com si fos la primera i, per això, tampoc no vaig aprendre a articular paraula. Recordo com els meus pares em convidaven a dir "mama" i "papa", però jo només veia les seves enormes bocasses, escoltava els seus sons i sentia els seus estranys desigs. Un dia es va posar una mosca a la meva cara, després va volar i vaig sentir una diferència entre la sensació que em quedava i la que l'insecte s'emportà, allà per l'aire. Quan vaig interpretar el seu vol, vaig decidir que la meva mà l'atrapés i això va estar fet a tal velocitat, que la infermera cuidadora va sortir cridant per donar la bona nova. Però quan vaig començar a caminar a tres anys, ja vaig seguir aprenent cada vegada amb més perfecció, de manera que en poc temps podia fer equilibri en els llocs més insòlits. Crec que quelcom semblant va esdevenir quan vaig entendre l'articulació del llenguatge. Solament quan vaig estar a punt, i davant el clima d'opressió que vaig sentir al meu voltant, vaig posar en marxa la màquina de la parla, cada dia amb més velocitat i destresa. Com que en aquells temps corria la teoria de la "maduració" dels centres nerviosos, es va arribar a la conclusió que jo era normal, però que havia "madurat" més lentament del que s'esperava. Així va ser com, per tal d'evitar recaigudes en la idiòcia, em varen portar a dicció, representació teatral, música i cal·listènia. Si la intenció d'aquella bona gent era que jo respongués als codis educatius, fins als quatre anys fou impossible perquè era retardat i a partir dels cinc ja havia pres en les meves mans les funcions més importants.

Quan vaig entrar a l'escola, vaig tornar a la temuda imbecil·litat, perquè no podia resoldre com 2 era igual a 1+1. Certament, ara mateix segueixo sense entendre-ho, perquè dir que són iguals dues representacions diferents, és un misteri extraordinari. Després, quan van arreglar les coses explicant que no eren iguals, sinó "equivalents" i vaig entendre quin era el sistema de convencions que utilitzaven, la situació va millorar. Però restava dempeus un problema: no podien demanar-me que estigués atent a una explicació envers els herois nacionals, si els mestres eren llibres vius i oberts. En els seus tons de veu, en els seus gestos i moviments corporals, en els seus desequilibris emotius, jo repassava la història, des del mol·lusc fins a Napoleó. Aquest problema el vaig solucionar temps després, quan vaig començar a exercitar-me escrivint coses diferents amb cada mà. Amb

l'esquerra resumia les explicacions, amb la dreta les meves observacions envers cada múscul i respiració del professor de torn. Fins que, finalment, ja ho podia fer diàriament sense escriure. Amb el temps, vaig poder atendre simultàniament els temes i situacions de cada persona que es presentava en un conjunt.

Adrenalina i tragèdia grega

A l'escola, arremetia en tots els jocs portant-los fins al límit, envoltat de maldestres companys que es fatigaven al primer esforç. També, fins als set anys em vaig interessar en tot tipus d'esports. Però quan vaig ingressar en la categoria infantil zero, vaig començar a descartar el múscul tou i de reacció lenta del nedador; el múscul en paquet del boxejador i de l'aixecador; el múscul fibrós de l'atleta. Només em va quedar algun respecte per l'altura assolida en la perxa i pel salt ornamental. No obstant això, en el primer cas s'ascendia recolzat en una vara i en el segon, es feien les piruetes caient com un plom. Estava clar que tots els esports produïen una formació muscular irregular, o donaven velocitat a una part del cos i lentitud a una altra. Solament la gimnàstica assolía el que jo buscava. Però en aquella activitat no es tractava simplement de règim alimentari, d'hores d'entrenament diari o de son equilibrada, sinó de la precisió d'un programa que manejava el cos. I aquesta idea la feia extensiva a d'altres activitats amb la prudència del cas. Si hagués dit als meus mentors de representació teatral, o de música, que el meu interès últim era convertir el meu cos en un instrument altament perfeccionat d'un programa, haurien pensat que era una altra de les meves humorades. Ells no podrien comprendre que també les meves bromes apuntaven al mateix objectiu. Per això quan perfeccionava el rol que bolcava en l'escena, o quan saltava en els pentagrames component música, afinava en realitat cada múscul i feia conscient cada víscera. Una vegada, a la *Medea* d'Eurípides, em vaig plantar a l'escenari i, al final, representant Jasó, vaig dir: "Escolta Zeus les paraules d'aquesta pantera sinistra! Et poso per testimoni de com em prohibeix tocar ni tan sols aquests estimats cadàvers!"⁸. Per què el públic va aplaudir el meu art amb tal vehemència? Ho diré d'una vegada: perquè vaig saber bolcar la glucosa, la insulina, l'adrenalina i les hormones, en l'expressió dramàtica.

De la música, vaig extreure la comprensió del ritme intern dels moviments. Al principi fou un metrònom amb el qual regulava les tisoires, contra-tisoires i molins en el cavallet. Després vaig començar a cantussejar algunes melodies, mentre realitzava els moviments en anelles. Posteriorment, vaig utilitzar fragments d'Orff a les sèries obligatòries de concurs. Al final, programava les sèries lliures sentint el meu cos executar ordres dodecafòniques, on cada múscul era un instrument diferent harmonitzat en simfonia.

I em va semblar que quelcom similar cercaven els soviètics. Seguint-los durant dies a la càmera lenta del vídeo, vaig reconèixer el maquinisme de Prokofiev rere els seus moviments. Ells encara estaven en l'etapa física d'utilitzar la música com a suport objectiu i no penetraven en la funció mental, que transferia la imatge musical a l'acció corporal. En paraules senzilles, diria que ells treballaven amb la percepció, mentre jo, dia rere dia, externalitzava la representació. No obstant això, aquell equip fou l'avançat de la seva època, en introduir en la concepció tradicional els moviments de dansa. La seva tècnica xocà en els concursos amb els jutges

---

⁸ N. dels t.. Traducció literal de la versió castellana de l'original. Transcrivim la traducció que en fa l'Àngela Carramiñana a *Medea*. Eurípides. Ed. La Magrana, 2001. "Zeus, sents això, com sóc refusat i el que he de patir d'aquesta dona odiosa, d'aquesta lleona assassina d'infants?"

occidentals però, amb el transcurs del temps, aquella escola va anar imposant-se fins a arrasar en els tornejos. Per la seva influència, i amb l'arribada de la gimnàstica artística femenina, les romaneses van acabar de produir aquell enlairament que va esbalair el món.

A tretze anys era campió juvenil en totes les disciplines i ja estava entrenant la independència de les sensacions visuals. Embenat, passava d'aparell en aparell, mentre mesurava les distàncies amb els meus sensors interns; mentrestant, la música feia la seva part. En aquella època, vaig aprendre que l'embranchada per agafar velocitat en el salt al cavallet i en mans lliures no havia de fer-se de puntetes, com s'ensenyava en gimnàstica, sinó des de la planta cap endavant, descrivint un cercle imaginari amb les cames i empetitint el seu diàmetre, en funció de la distància cap al punt del salt. I els salts mateixos havien de seguir una seqüència taló-planta-punta, produint aquells desplaçaments llargs i suspesos, que s'havien observat abans en ballarins com Nijinsky i que la crítica de ballet va considerar, a la seva època, com "vols impossibles". Aquells no eren vols encara, sinó moviments simples en què es comprometien, des dels abductors, rectes i vastes del múscul, fins als lligaments anulars del tars.

Un altre punt important que vaig perfeccionar fou el referit a la qualitat de resistència, millorant la capacitat de proveir oxigen, d'eliminar anhídrid carbònic i àcid làctic, i d'augmentar el rendiment d'alguns òrgans exigits, com pulmons, cor, fetge i ronyons. Sobre la base del principi de duració i d'interval, vaig treballar la resistència general anaeròbica, com l'entenia Hegedüs, i que atorgava resistència en deute d'oxigen útil per als esforços sobtats i la velocitat; diferent de la resistència localitzada en un grup de músculs. Però després d'observar comportaments que vaig estudiar en diferents esportistes, em vaig convèncer que la manca d'oxigenació cerebral, produïda per entrenaments mal dirigits, els portava a la disminució d'algunes funcions. Per això em vaig concentrar en la respiració, que vaig ensinistrar perquè mai no estigués retinguda, sinó que inspirant pel nas i expirant entre les dents, sempre funcionés com un pèndol que acompanyés els meus moviments. Tampoc no vaig deixar que el cor passés del que vaig anomenar "llindar de ruptura aeròbica" i que vaig clavar en les 180 pulsacions per minut.

Amb paranoia no arribareu gaire lluny!

Periòdicament, tant la Comissió Nacional d'Esports, com el gran mestre Michel, em demanaven que donés algunes recomanacions als gimnastes del país. Aquella vegada, ho faria amb l'equip que estava a punt per viatjar a Brussel·les per disputar la classificació zonal.

Al gimnàs central vaig començar a donar explicacions al grup que, format en semicercle, escoltava i prenia notes. Vaig desenvolupar la concepció clàssica, a què hom havia d'atenir-se per assolir una bona puntuació en allò que els jutges anomenaven "elegància". Per a ells, elegància era el mateix que puntes rectes en peus i mans; cuixes juntes; cap dret; espatlles baixes; entrades i sortides clarament marcades... Però vaig agregar que això era només la cuirassa de la gimnàstica; que quan els grecs van inventar les Olimpíades van posar l'ànima en el cos. Conseqüentment, els filòsofs van desenvolupar les seves idees en els gimnasos i allà també es van inspirar pintors i escultors, prenent per referència la plàstica corporal. El cos era per a ells quelcom que s'havia d'humanitzar i no simplement un objecte natural, com en el cas dels animals. Però aviat vaig interrompre el discurs en percebre en els oïdors aquella impaciència, agitada pel vedetisme i l'arrogància.

Tota consideració era inútil si no es referia estrictament als seus interessos immediats. Tanmateix, volien sobresortir com éssers excepcionals.

Així, estava davant els mamarratxos que se sentien superhomes. Sabia molt bé que en els seus tèrbols caparrons començava a niar el somni impossible dels campions, segons el qual es poden produir caigudes més lentes que permetin introduir exercicis cada vegada més complexos en una sèrie donada. Quelcom semblant passava a virtuosos d'altres camps, com Houdini, que s'entrenaven cada vegada amb més rigor, per escapar d'un tancament, tractant de trencar certs límits físics. En aquests últims, la lluita era contra la impenetrabilitat dels cossos, així com en els nostres coratjosos nois era contra $G=9m\ 7800$. Procurant diluir la síndrome paranoide, vaig voler dissuadir-los de quelcom que era irrealitzable, almenys per a ells.

Aleshores vaig dir: "Les masses animades de rotació tendeixen a allunyar-se del seu eix i la força centrífuga és proporcional al quadrat de la velocitat d'aquesta rotació. A l'Equador, la centrífuga és $1/289$ de la intensitat de G i 289 correspon al quadrat de 17 . Si el moviment circular és 17 vegades més veloç que la rotació de la Terra, G és nul·la. La rotació és de 1.665 km/h., per tant es necessita superar els 28.305 km/h. per escapar de la Terra. Ara bé, bons minyons, quan gireu en gran volta en la barra fixa, quina velocitat mitjana assolieu? Doncs al voltant de 60 km/h. És tot centrífuga, atès que la barra no exerceix pràcticament acció de gravetat. Si el teu pes és de 75 kg., a 60 km/h. exerceixes sobre la barra una tensió equivalent a 300 kg. Quan et deixes anar en mortal d'escapada pots arribar a pujar molt més alt que l'alçada de la barra, fent tres toms comprimits en roll, o dos estirats en planxa. Existeix un punt mort que es presenta quan ni pugues ni baixes... en quin moment es produeix? Lògicament, a meitat de la sèrie de triple mortal, en roll o doble en planxa. I quina és l'alçada en aquell moment? Per descomptat, la màxima, sempre per sobre de la barra... En aquell instant el teu pes és zero. Però la gravetat fa que toquis terra abans d'un segon, ja que estàs a menys de 9 metres, 78 centímetres d'alçada. Bé, formosos querubins, com podríeu volar en aquestes deplorables condicions? Per començar, seria necessari poder donar 6 toms en roll o 4 en planxa i això seria possible si la velocitat creixés a 120 km/h, per tant el pes augmentaria a 600 kg, que hauries de sostenir en les teves dues mans, sense deixar-te anar abans de temps. Així i tot, si assolissis més de 9 metres d'alçada per sobre del terra, cauries després com un piano. Si en el segon gir imprimissis gran quantitat de tirabuixons, es produiria una descomposició de forces similar a la d'un giroscopi que, amb la seva centrífuga, podria igualar a G . Però haurien de ser fets a tal velocitat que perdries fins i tot la roba, a més de trencar-te fins l'últim osset. Per descomptat, hi hauria l'elasticitat de la barra que podria afavorir l'escapada però, de totes maneres, en menys d'un segon estaries trepitjant el terra. Per acabar-ho d'adobar, ningú no ha efectuat més de dues planxes amb un tirabuixó d'escapada. Per tant, mai no se superarà el segon de temps abans de la caiguda. Així és que els somnis que obsessionen els grans de la gimnàstica han de quedar reservats per al moment que els seus caparrots d'animalot descansin en el coixí. A treure's, doncs, el mite de sobrepassar l'instant límit de suspensió. He dit!"

Em varen mirar amb odi. El mateix que he vist en els ulls dels físics quan se'ls refrega la velocitat límit a 299.792 km/s. Tots saben que és així, i així també ho expliquen ells. Però amb quin dret ve algú a insistir? Segurament, una veu interna els diu que algun dia aquests límits es faran miques. Els físics, a diferència dels gimnastes, no es permeten escoltar els seus desitjos a menys que, en un descuit,

estenguin la seva mà i s'empassin la llustrosa poma de Newton o les pomes celestials de Röemer (segons es tracti de gravitació o de velocitat de la llum).

Un moment després de l'anècdota, vaig treure un dinamòmetre digital que havia construït i vaig col·locar els seus dos terminals en els suports centrals de la barra. Després vaig demanar que s'observés amb cura en el visor l'augment del pes en funció de la velocitat. Vaig saltar a la barra, vaig pujar en vertical alhora que exigia la lectura en veu alta i vaig començar a girar en gran volta. Un cor certificà: 280... 290... 150... 90... 50...

Aleshores, vaig deixar anar el típic doble mortal amb tirabuixó i vaig caure clavat de puntetes al matalàs. Havia esdevingut que, segons indicava l'aparell, a mesura que accelerava el gir, començava a disminuir el pes... la qual cosa era absurda. Com ningú va preguntar res, va quedar clar que s'havia pensat en un defecte en la marcació del dinamòmetre. Així doncs, ells es van limitar a prendre nota de la correcció de l'exercici, amb la qual cosa va acabar l'exposició teoricopràctica.

Aquella estranya vibració

Durant molt de temps em vaig dedicar a convertir el meu cos en una espècie d'imatge sonora de manera que, oscil·lant des de dins, cada cèl·lula expulsés aquella vibració, en primer lloc a la barra, després als tensors, d'aquí al terra i per últim, a les parets i a la massa d'aire del gimnàs. Es tractava de l'ànima de la música traduïda en la més bella expressió de l'elegància corporal. Com una guitarra que vibra emocionada amb el pols d'una corda i que transmet la seva veu fent ressonància amb altres objectes i amb l'oïda humana, el meu cos seria l'instrument del cas. Alhora, transmetent la vibració als cossos circumdants, la font emissora seria retropropulsada.

Així va arribar aquell dia, en què les Olimpíades haurien de convertir-se en un esdeveniment artístic. No explicaré el que va ocórrer al llarg de la jornada, en què vaig assolir les màximes puntuacions en tots els aparells gimnàstics. Relataré la part final que, per al meu gust, fou la millor.

Davant del silenci del públic, l'expectativa de jutges i gimnastes, l'atenció de milions de televidents, em vaig encaminar lentament fins a la barra. Vaig trepitjar un tros de resina, per tal que les meves sabatilles no rellisquessin en el terra, en sortir del matalàs; vaig refregar les meves mans en la pols de magnesi, per anul·lar tota possible transpiració; vaig marcar la figura d'entrada sota la barra i, aspirant, m'hi vaig penjar. En pocs segons vaig desenvolupar alguns exercicis fins al final de la sèrie. Posat en vertical, vaig començar la gran volta. En els primers 90 graus del gir, ja estava sintonitzat; als 180 varen començar les ondulacions, des de dins fins a tota la massa muscular; als 270 la barra va començar a vibrar, seguint la meua representació interna; als 360, arribava novament a vertical i s'expandia una ona cap als tensors i el terra del gimnàs. Vaig començar la segona volta a una velocitat desmesurada, invertint els mecanismes mentals que varen indicar: *“agufirtneq avem al rep ol·luna euq al sé atpmoc euq tatevarg al i xie uem le sé arrab al euq aj, (l nes 88170500,0 + 75520199,0) 2ip = g dutital al ed sunis led tardauq la tnemlanoicroporp ,arreT al ed sac le ne ,lop la rodauqe'l ed sed xierc euq óicarelecca'l ed óicalsart al cop atropmi'M .2 – (R/a+1) g = (R/a+1) /1 g = 'g no'd ,2(a+R) : 2R :: g : 'g ,xieunimsid sep le ertnem taticolev al otnemgua ,xiedecorter egtami avem al ertnem soc le bma oçnava suarg 09 sIA”*. Però ja als 180 graus, vaig introduir la simfonia que vaig triar per aquella ocasió, tenint en compte a més que fos fàcilment recognoscible pel públic... “una concessió, vaig pensar, però és

bo que tots ho passem bé”. En aquell moment, mentre feia els meus càlculs, ja havia escoltat veloçment el tercer moviment de la simfonia i arribava al quart, deixant enrere al baríton i les quatre veus. La barra ondulà. Els tensors, el terra i les parets, varen començar a amplificar l'emissió. Així és que, vaig reemplaçar les veus humanes per bronzes al vent, després del gran calderó de la partitura mental. I, posant tot en Fa Major, va esclatar *La Coral* de Beethoven amb sons lluminosos, en els quals no es reconeixien ni cors ni bronzes convencionals... Tot l'ambient s'inundà de música; el públic va saltar dels seus seients com impulsats per ressorts; els papers dels jutges van volar pels aires i alguns gimnastes van caure d'esquena i els seus darreres van anar a parar al damunt de matalassos, terra de fusta i recipients amb magnesi. Vaig passar una segona vegada pels 360 graus, mentre m'alegrava amb la ridícula Oda de Schiller, a la qual Beethoven havia posat música: “*Al querubí li és donada la contemplació de la Divinitat! Al míser cuc li és concedida la voluptuositat!*”, i que en l'original estava disposat en un altre ordre: “*Wollust ward dem Wurm gegeben und der Cherub steht vor Gott!*” Els formosos querubins rodaven per terra, com míseros cuquets amb el cul empolsegat en magnesi...

Finalment, als 270 graus de la segona volta vaig deixar anar l'escapada i, girant com una baldufa en ràpids tirabuixons, vaig pujar en mortal en planxa i així tres vegades més, fins a arribar al punt mort a més de 10 metres d'alçada per sobre del terra. Aleshores, vaig començar a descendir com aquells coets que lentament allunen. En cinc llargs segons, vaig posar-me de puntetes damunt el matalàs i vaig donar per acabada la sèrie. Aprofitant el desconcert general, em vaig escapolar ràpidament, alhora que un subjecte vociferava: Abaixeu la música! Heu pertorbat una sèrie extraordinària amb els bafles d'alta potència...! Irresponsaables!

Ara sóc en aquesta habitació, acabant d'escriure amb la mà dreta, mentre tracto de travessar la fusta de l'escriptori amb l'índex de la mà esquerra. I em pregunto: hauré d'acceptar la llei d'impenetrabilitat perquè la percepció em mostra que un cos no pot estar en el lloc ocupat per un altre?

La caçadora

El radiotelescopi de mont Tlapán

La directora de l'observatori, Shoko Satiru, va acabar el seu treball del dia. En aquell moment el rellotge va vibrar suaument. Eren les 9.00 p.m. Es va treure la granota i va recordar l'arribada del Pedro. Feia dos anys que repetia la cerimònia dels dimarts: acabat l'ajust del radiotelescopi arraconava la seva pell groga brillant; s'empolainava els cabells i comparava les seves faccions asiàtiques amb les de la foto que havia col·locat en el mirall, just en un angle. Cada vegada admirava aquest rostre asteca semblant al seu. La imatge de la Caçadora, segons l'havien anomenat els arqueòlegs, havia estat esculpida en pedra dura set-cents anys enrere. La figura de perfil sostenia en una mà un objecte rectangular del qual sortia una barra molt fina que els estudiosos havien identificat com un punxó de caça. D'altra banda, ningú va donar bones raons sobre l'estranya vestimenta o el tocat, que podia ser l'antic emplomallat asteca, però que davant l'ull ignorant apareixia com un simple onejar de cabells empesos pel vent. En el jaciment arqueològic ella va conèixer el Pedro qui, en obsequiar-li una foto de la Caçadora, va murmurar molt lentament: “Ara sé qui ets”, i aquesta frase havia engegat una exultant relació.

La Shoko es preparava una vegada més per anar al poble en companyia. D'un moment a l'altre escoltaria rodar l'auto sobre l'empedrat de còdols, serpentejant per l'última costa que hauria d'acabar a l'esplanada de l'observatori. El Pedro arribaria fins a l'entrada i el personal de guàrdia el mostraria en el circuit tancat; dialogarien breument i en poc temps més haurien d'estar junts allà baix, enmig d'una nit càlida i estelada.

Però aquesta vegada el ritual dels dimarts s'havia dislocat. El Pedro, sense presentar-se en el visor, va pujar fins a la cúpula. Les fulles metàl·liques es van desplaçar i va entrar ràpidament.

- Shoko, has de reparar-ho. Si ho enviem a la ciutat trigaran dies fins a posar-ho en condicions. Tu tens aquí totes les eines del món i saps com fer-ho. Sense el control remot hem d'obrir i tancar a mà la porta gran del jaciment.

“Clar que sí” va respondre ella, “clar”. Llavors, va esmorteir el so dels monitors, va prendre el control i el va portar fins a una taula de treball. Instintivament va despenjar la granota groga i en un segon va estar enfundada; va deixar anar els seus cabells i va maniobrar amb l'instrumental.

- Un curtcircuit l'ha deixat *out*- va remugar a penes.

En l'escombratge de l'oscil·loscopi va veure el defecte. Mentre canviava el transistor danyat, la fantasia del Pedro volava entre llavis i panteixos, entre pell i ardent profunditat de cossos trobats...

- Hem d'ajustar de nou la freqüència d'emissió perquè operi en 4 metres, 4 centímetres, 5 mil·límetres.

Ella treballava amb el fanatisme d'una brillant enginyera en telecomunicacions que tant apreciava la *Company* del seu llunyà Japó. –Imagina't, ni un circuit integrat. Aquesta primitiva joguina a transistors actua a poques passes de distància, mentre en els radiotelescopis rebem senyals emesos des de milers d'anys llum... 4 metres, 4 centímetres, 5 mil·límetres, una mica més de 168 megahertz. Està llest!

Va estirar l'antena del control i va prémer el botó de contacte. Immediatament, les llums del laboratori van parpellejar; un cop sord es va sentir en els motors de la cúpula i les antenes parabòliques del radiotelescopi van començar a rotar buscant un missatge llunyà que arribava fins allà des dels estels. Mentre la il·luminació general disminuïa, els monitors guspirejaren. Tal vegada per aquests efectes amb tant contrast, el Pedro va tenir la sensació de perdre la Shoko a través d'un túnel estroboscòpic; ella s'allunyava amb el radiocontrol a la mà empesa per un vent blau elèctric. Però a l'instant els vint monitors es van recobrar per mostrar el perfil de la Caçadora.

Ràpidament, la cúpula va ser inundada per una gentada que al principi es va plantar estupefacta davant les pantalles. Després el personal va tractar d'accionar els controls del radiotelescopi però la caiguda d'energia el va mantenir encallat. Van sonar els telèfons i des de diferents observatoris es va assegurar que l'emissió amb la figura humana partia d'allà mateix, del radiotelescopi de mont Tlapán. Veritablement, diversos punts d'observació distribuïts arreu del món estaven connectats de manera que en cada lloc es rebien en simultani les imatges detectades pels altres integrants de la xarxa. Així doncs, no obstant la caiguda de tensió, mont Tlapán seguia emetent cap als seus anàlegs. La dificultat era determinar des de quin punt havia rebut la imatge de la Caçadora. Vuit minuts després d'iniciada la pertorbació es va restablir el nivell del fluid elèctric i amb la normalitat es va esfumar la figura. Els traços estel·lars dels diferents radiotelescopis es van instal·lar novament en els vint monitors.

La Shoko es va desenfundar. Ràpidament va baixar fins a l'esplanada seguida pel Pedro. L'auto es va engegar al mateix temps que ella estrenyia nerviosament el control remot i la fotografia rescatats de la cúpula. I enmig d'una nit càlida i estelada, el vehicle va començar a descendir cap a les llunyanes llums del poble.

La fràgil memòria

No van iniciar el diàleg fins a entrar en el casal.

- Vaig veure una seqüència de trets lluminosos, similar a la que generen els centelleigs en locals de ball; allí els que dansen semblen moure's a "salts" En aquest cas, era la teva silueta la que aparentava allunyar-se veloçment al ritme d'uns centelleigs blaus.
- Què dius, Pedro? Estàs parlant d'una freqüència propera als 16 cicles per segon. Aquesta intermitència no podria haver sortit dels monitors.
- Tal vegada, la veritat és que simultàniament vaig tenir la sensació de ser impulsat en direcció oposada per una mena de vent al mateix temps que percebia una forta olor a ozó.
- No descrius amb precisió, no puc entendre't! –va cridar la Shoko vora de la histèria.

Llavors el Pedro la va abraçar amb tendresa i amb molta lentitud va explicar:

- Et desplaçaves en direcció oposada a mi a través d'un llarg túnel. No va durar més de dos o tres segons, però quan vas tornar i et vaig veure amb el control remot a la mà, vaig confirmar que eres La Caçadora. Ara ja no és una frase com al principi... En dos anys no hem parlat del que avui ens ha explotat en la cara.

Ella va sanglotar però es va reposar immediatament i va interrompre el Pedro.

- Tornem al principi. Sé que alguna cosa va passar, però no tinc referències per determinar el temps transcorregut. Vaig haver de sofrir un fenomen similar al somni del qual se surt sense recordar res. Per a mi va haver-hi una suspensió temporal, per a tu van passar uns segons d'experiències sense interrupció. Després la imatge va quedar congelada durant vuit minuts.

El Pedro va suggerir posar-ho tot per escrit per examinar-ho l'endemà i així es va fer. Al cap d'una estona, esgotats, van caure en el jaç portant dins seu una barreja de perplexitat i desolació. Poc després, ell dormia profundament.

La Shoko es va debatre en una letargia contradictòria. En el cim de mont Tlapán no hi havia l'observatori però tenia enfront d'ella un home enlluernador vestit a la manera asteca. Aquest, com un lluminós escultor, va traslladar instantàniament els seus trets a un bloc de pedra. La vestimenta, el control remot i els cabells al vent van quedar plasmats en roca, però allí la imatge es movia com si fos viva. Llavors ell va explicar sense paraules alguna cosa referida a l'equilibri de la Terra que s'havia de restablir per acció d'un aparell que ell deixaria en un lloc durant segles. Ella, involuntàriament, hauria accelerat aquest procés posant en perill tota l'obra. Calia revertir una part de l'energia excedent contraient-la fins a convertir-la en matèria. Aquest procés la tornaria al punt original de treball i la mateixa destinació hauria de seguir tot el relacionat amb l'instant de l'accident. Era una manera de reordenar les coses sense provocar una cadena de successos que afectaria sistemes més amplis. La Shoko va creure entendre que la seva memòria del temps profund també quedaria encadenada segles abans del seu propi naixement per un fet que produiria en el futur. Però l'ésser radiant va obrir plenament les mans i ella va ser expulsada novament cap al seu món.

Van saltar del llit al mateix temps que el pis ondejava i els mobles cruixien. Estava tremolant. Van arribar a l'ampli pati gairebé al final del moviment de terra. Clarejava i una brisa s'agitava en direcció a Tlapán.

El calendari asteca

Cap a l'any 1300, la zona de Tlapán era un punt important de l'imperi asteca. Allí s'havia conservat el llibre pintat que explicava la història del llarg viatge per la foscor; d'aquells que van arribar i van formar el poble original. En una muntanya de la zona havia descendit el déu Quetzalcóatl i des d'ella viatjava a diferents parts de la terra. També allí va ensenyar per un temps tot-el-que-hi-ha. Però un dia a l'alba, van arribar a buscar-lo altres déus muntats en una enorme serp emplomallada. Abans de partir amb ells va deixar com a regal la nau voladora en què havia descendit, però la va amagar en un punt només conegut per uns pocs savis. Els seus descendents sabrien què fer en el moment oportú, perquè les seves instruccions van quedar gravades en un disc de pedra. Però si algú cometia un error, la nau volaria cap al retrobament amb el seu amo. Així, Quetzalcóatl i els déus es van allunyar dels mortals volant cap a l'estel de l'alba. Un segle després, Moctezuma II va arribar a Tlapán i va convocar els savis perquè revelessin el secret de Quetzalcóatl, ja que aquesta molesta història corria per tot l'imperi. Llavors, els astuts súbdits van explicar que s'havia exagerat sobre el significat del disc de pedra. En realitat es tractava d'un calendari tan útil per a la predicció dels cicles astronòmics com per a la determinació dels moments aptes per sembrar i collir. Amb el beneplàcit de l'emperador, Tlapán va ser confirmat com el millor punt

d'observació dels destins i els astres. En tot cas, la regió va ser abandonada posteriorment arran de l'arribada de l'home blanc.

Però la veritat climàtica i geogràfica, deformada per la llegenda, va ser restablerta segles després quan es va instal·lar en un punt alt de la zona, conegut com a “mont Tlapán”, un dels radiotelescopis de la cadena mundial. D'altra banda, la regió va ser declarada d'interès històric i en particular el jaciment arqueològic que se situava als voltants de l'observatori. D'aquesta manera, el personal de tots dos emplaçaments es creuava en el camí i coincidia en un poble avorrit tot explicant històries d'estels i regnes fabulosos. No va resultar doncs estrany, que es trobessin en el jaciment el cap d'arqueòlegs i una turista japonesa que treballava a poca distància i va voler conèixer la història de l'indret.

Roca i temps

- Don Pedrito, anit hi va haver un terratrèmol molt fort seguit d'un vent que ens feia volar. No vam voler entrar als recintes però pot haver caigut alguna cosa allí dins.
- No et preocupis Juan, anirem a revisar.

A un costat s'aixecava la piràmide escalonada de vèrtex truncat. Van pujar per les graderies i en la terrassa es van enfrontar a la gran porta que protegia l'entrada. El Pedro va estirar l'antena del control remot i en prémer el botó, el motor va obeir i va desplaçar la pesada fulla metàl·lica. Després hi va haver una suau palmellada en l'esquena de la Shoko: “Bravo per tu!”.

El Pedro va entrar al recinte i va accionar els llums. Cavallets, taules, armaris i lleixes repletes de material arqueològic atapeïen el lloc. En un racó poc il·luminat, la placa mostrava en mida natural la Caçadora. Els nouvinguts van quedar estàtics per un moment contemplant la figura. Amb veu molt baixa, la Shoko va preguntar pel lloc en què havia estat trobada. El Pedro va respondre amb una història que va començar en el mont Tlapán en fer les excavacions per fundar els fonaments de l'observatori. La pedra havia estat baixada posteriorment al jaciment i novament elevada fins al lloc actual.

Un nou tremolor va ofegar la veu del Pedro. El soroll dels atuells ceràmics entremort, el cruixit de les parets empedrades i la vibració de la gran porta metàl·lica es van fusionar amb el pèndol de llums suspesos per llargs cables. En aquest moment, entre la paràlisi i la fugida, van veure com la imatge de la Caçadora es movia gairebé desentumint-se mentre una suau fosforescència banyava tota la placa. Després els va semblar que el baix relleu havia perdut una mica de la seva impecable nitidesa, com si de sobte s'hagués posat en marxa l'acció del temps. La Shoko va sentir que quelcom profund començava a funcionar en la seva memòria.

Mentrestant, l'equip de treballadors havia arribat amb el xivarri de sempre. Una estona després, ja en la base de la piràmide, el Pedro donava instruccions per reforçar la protecció dels materials davant un possible terratrèmol.

Van abandonar el jaciment i es van dirigir cap a la muntanya. En el trajecte se'ls va fer evident que el vent augmentava en intensitat i arribava fins a Tlapán des de totes direccions. En poc temps van arribar a l'esplanada de l'observatori. La Shoko va descendir cuitosa i el Pedro es va mantenir en el vehicle esperant pacientment. Per fi ella va sortir de l'observatori, va entrar a l'auto, va sospirar i, reclinant-se en el

seient, va començar a comentar que les coses es complicaven contínuament, que ara després de cada petit sisme els circuits se sobrecarregaven; que el vent no cessava des de la nit anterior i creava un núvol de pols en suspensió generador de falsos traços radio estel·lars. Ella mateixa havia hagut de canviar dos estabilitzadors de tensió i havia de tornar al poble a demanar recanvis. No volia anar en helicòpter de manera que es mouria en el seu auto o en les camionetes del complex. Es van besar, prometent-se el retrobament per a aquella nit en el casal.

La culpa és de Sierra Madre

“Informe de la comissió investigadora de l'incident anomenat ‘retransmissió per ressò’. Encarregats de l'observació de camp, Dr. M. Pri i Prof. A. Gort.”

“A les 9.12 p. m. del 15 de març de 1990, el complex astronòmic de mont Tlapán va deixar de retransmetre senyals radio astronòmiques. A la xarxa, que a aquesta hora enllaçava les estacions de Costa Rica, Sidney, Sining i Osaka, es va detectar una emissió de vídeo que provenia de l'observatori afectat. Durant 8 minuts, es va observar una figura humana fixa en reemplaçament dels centelleigs estel·lars habituals. En la recerca oberta, els tècnics van informar que el sistema automàtic de rastreig va enfocar accidentalment NGC- 132 i va rebre senyals d'una radiofont situada a 352 anys llum. La Dra. Shoko Satiru va declarar que els 17 membres del personal al seu càrrec van coincidir que hi va haver una caiguda de tensió durant vuit minuts i es va restablir el sistema a partir d'aquell moment. D'acord a l'anterior, mont Tlapán hauria d'haver quedat silenciada en tota la xarxa. No obstant això, l'emissió d'una imatge de vídeo des d'aquell punt ens fa considerar la possibilitat que un ressò televisiu comercial hagi interferit Tlapán i hagi suplantat el senyal de la font estel·lar per la seva pròpia emissió. Fenòmens d'aquest tipus s'han enregistrat anteriorment i s'atribueixen a rebots televisius en el contrafort de la Sierra Madre del Sur.

Sense tenir altres elements que aportar, els saludem atentament.

M. Pri i A. Gort.

Mèxic D. F. 20 de març de 1990.”

Havien passat cinc dies des del fenomen de l'observatori. Els tremolors de terra se succeïen amb major freqüència i intensitat. Al principi els sismòlegs de ciutat de Mèxic van atribuir responsabilitats a la sabuda Sierra Madre. Es coneixia una falla per la qual es lliscaven periòdicament plaques tectòniques que produïen cataclismes de magnitud. Però després les coses havien canviat. Una vasta zona de Tlapán estava envoltada per mesuradors i sismògrafs. L'exèrcit va estendre un cordó per evitar que els curiosos arribats de tot arreu s'apropessin a llocs perillosos. Ara es tenia la certesa que s'estava enregistrant una activitat volcànica subterrània i que, si continuaven així les coses, hi podria haver una explosió. Les gràfiques mostraven una corba que es faria exponencial en poc temps més. Al principi els sismes es repetien cada dotze hores, després cada vuit i així seguint. Observatori i jaciment van ser evacuats i solament es veien amb binoculars furtius homes de T.V. que s'arriscaven més del compte.

Al capvespre, la Shoko i el Pedro van mostrar les seves credencials i després de molta volta se'ls va permetre franquejar el cercol per aproximar-se a les muntanyes.

A pocs quilòmetres de Tlapán van sortir del camí i van estacionar en un riu sec i van buscar protecció del vent que de vegades es feia huracanat.

Retorn als cels

Cap a mitjanit el vent i les ondulacions de terra havien cessat. El Pedro va tractar d'engegar el motor de l'auto però no va respondre. La nit càlida i bella els va empènyer a pujar fins al camí. Lluna i estels eren suficients per veure-hi sense ensopegar. Llavors es van aturar bruscament. Els cables d'alta tensió, que portaven energia a la zona, brunzien greument mentre desprenien un fulgor blavós al llarg de tot el seu trajecte. I enfront d'ells, mont Tlapán mostrava la seva silueta banyada en resplendors. Si hagués estat en el nord del món es podria haver assegurat que l'aurora boreal, caient en vertical, dansava canviant de color contínuament.

Prudentment van seure en unes pedres a contemplar l'espectacle i aviat van notar que les llums del poble oscil·laven seguint el ritme de les resplendors de Tlapán. Quan aquest va augmentar en lluentor, el poble va quedar definitivament a les fosques.

Llavors van revisar les seves confuses idees. El radiocontrol va produir una harmònica que va activar els motors del radiotelescopi. Aquest, escombrant radiofonts, es va detenir exactament en NGC- 132 distant a 352 anys llum, captant imatges produïdes al voltant de 704 anys abans, en aquell mateix lloc. Va ocórrer que el punt va entrar en ressonància amb ell mateix fins que el gir terrestre va desplaçar el paral·laxi del feix lluminós en vuit minuts. Però per a això era necessari que, efectivament, s'hagués estat allà 704 anys enrere. Això no era creïble. Però també podria haver ocorregut que el control remot hagués activat un gegantesc amplificador d'energia que es trobava a l'observatori o proper a ell. En aquest cas, podria haver elevat els microvolts de les descàrregues cerebrals en una freqüència de 16 cicles per segon d'acord als efectes estroboscòpics observats. És a dir, l'amplificador tindria capacitat per projectar les imatges amb què treballava en aquest moment un sistema nerviós proper, per exemple el de qui pensava en la foto de la Caçadora. Tals imatges amplificades podrien haver interferit el radiotelescopi. Sabem que tal amplificador s'ha activat fent una absorció iònica que ha acabat per desplaçar capes d'aire en ràfegues de vent. D'altra banda, la pertorbació elèctrica que provoca la seva absorció ha trencat la resistència òhmica entre plaques geològiques i les ha exposat a una major conductibilitat i ha provocat desplaçaments entre elles; per això els tremolors de terra. Doncs bé, l'amplificador s'ha posat en marxa però és impossible que existeixi. El salt al passat també és impossible i, a més, inimaginable com a hipòtesi. Tot resulta en contradicció des del principi a la fi.

Tlapán augmentava la seva lluminositat a mesura que s'apropava l'alba, i quan el planeta Venus va emergir en l'horitzó es va començar a escoltar un bram que va anar creixent fins a fer-se insuportable. Les torres d'alta tensió es van balancejar i moltes van ser arrencades de les seves bases. El Pedro i la Shoko es van prémer amb força en el sòl mentre van començar a sentir un fort terratrèmol. Tlapán alliberava llampecs cada cop més intensos fins que, de sobte, la seva cúspide va volar com si hagués estat dinamitada... L'observatori havia desaparegut i aviat la muntanya es va esquerdar com la closca d'un ou. Enormes fragments van caure al seu voltant i després es va fer el silenci.

Una gegantina massa metàl·lica va començar a ascendir lentament des del que havia estat la muntanya. Resplendint en flamarades de color canviant, va pujar

cada vegada més fins a presentar-se com un disc enorme. Després va començar a desplaçar-se cap als esfereïts observadors. Durant un temps es va detenir sobre ells i aquests van veure en la nau el símbol de Quetzalcóatl. Per fi, el disc va partir abruptament allunyant-se en direcció a l'estel de l'alba. Llavors, la memòria profunda de la Shoko va quedar alliberada i va comprendre que La Caçadora s'havia després per sempre del seu tancament en la pedra.

El dia del lleó alat

Al Danny

Els equips i programes d'espai virtual es venien bé. Entre els compradors, els estudiants d'història i ciències naturals varen resultar beneficiats. Però augmentava la demanda d'un públic ampli que preferia la seva dosi d'entreteniment a llargs passejos entre piràmides egípcies o flora i fauna amazònica. Es podien realitzar viatges solitaris, en companyia o guiats; tanmateix, molts preferien disposar d'un selector d'opcions que apareixia només movent un dit. El catàleg era nodrit. Des de les adaptacions d'antigues pel·lícules, on els protagonistes eren els mateixos usuaris, s'havia passat a la translació de videojocs que permetien combatre en l'espai o mantenir enamoriscaments amb els símbols encarnats de l'època. Era com participar en un còmic o una historieta plena d'estímuls tan reals, que van sovintejar els infarts quan alguns fanàtics del terror van usar programes no recomanats pel Comitè per a la Defensa del Sistema Nerviós Feble. Les computadores admetien els programes més absurds i en aquesta atmosfera van aparèixer pirates que, en introduir virus virtuals, van provocar dissociacions de personalitat i accidents psicosomàtics. Era tan simple col·locar-se un casc i uns guantellets, engegar la computadora i triar un programa, que els nens ho feien diàriament en les hores dedicades a viatjar.

Una secció del Comitè per a la Defensa del Sistema Nerviós Feble

En la secció tots usaven noms de batalla. Era una pràctica asèptica. L'Alpa organitzava el pla de treball, supervisava el Projecte i coordinava activitats entre els membres d'un equip que s'havia conformat al llarg d'anys. Havia estat reclutada en els Alps per la seva curiosa forma d'entrenar grans esquiadors. Mentre altres professors insistien en l'esforç físic sostingut, ella reunia els seus alumnes en una sala on projectava una vegada i una altra les imatges de l'eslàlom gegant o del gran salt blanc. Presentat l'escenari i el recorregut de cada prova, deixava tot a les fosques i demanava que els participants imaginessin repetidament cada moviment i cada desplaçament per la neu. De vegades acompanyava aquesta pràctica amb una música suau que després, en les hores de somni, inundava el refugi. S'havia donat el cas que alguns, no havent sortit a les pistes abans de la competició, es desplaçaven aquell dia com si sempre hi haguessin viscut.

Ténetor III va tenir notícies de l'Alpa per un comentari efectuat en un vídeo especialitzat en esports hivernals. Intrigat pel cas, es va dirigir a Sils Maria i allà hi va establir contacte.

L'últim membre incorporat va ser en Seguidor, encarregat de personal de tecnologia avançada. Ell, amb l'Hurón i en Faro, formaven un conjunt que només podia acoblar-se gràcies a la cura de la inefable Jalina, especialment dotada per a la creació d'ambients humans tous. Sens dubte en Ténetor III, com a especialista en comunicacions, era el nervi d'una activitat que l'Alpa definia en cada cas, anteposant el compliment de metes i cronogrames. L'equip va quedar configurat com una secció del Comitè de Defensa del Sistema Nerviós Feble i gràcies que en Ténetor era precisament el Director d'aquesta institució, el grup va poder actuar sense sobresalts.

El Projecte

A finals del segle XX alguns científics, encapçalats per un fosc funcionari de la UNESCO, havien arribat a la conclusió que en poques dècades el 85% de la

població mundial seria analfabeta funcional. Van calcular que l'analfabetisme primari seria eradicat en poc temps i, a la vegada, grans masses humanes desplaçarien progressivament els llibres, revistes i diaris a favor de la TV, els vídeos, les computadores i les projeccions hologràfiques. Allò no representava un gran inconvenient ja que la informació seguiria fluint en major quantitat que en qualsevol època i a una velocitat creixent. Però l'augment de dades desestructurades no sols impactaria en els individus aïllats, sinó que acabaria influint en els esquemes de tot el sistema social. Des del punt de vista de l'especialització, les perspectives eren interessants ja que s'afavoria un treball analític i pas a pas que seguia l'esquema computacional. No obstant això, la ineptitud per establir relacions globals coherents es faria sentir.

En aquelles èpoques, la desconfiança cap a les síntesis del pensament havia avançat tant que qualsevol conversa sobre generalitats, mantinguda més enllà dels tres minuts, era qualificada pejorativament d' "ideològica". En realitat, qualsevol intent que es fes per assolir globalitats, acabava penosament. Sols podia mantenir-se l'atenció sobre temes específics i tant en els instituts d'ensenyament com en el treball diari es reforçava aquest hàbit. Els historiadors estudiaven els aliatges metàl·lics dels anells d'Etrúria per explicar el funcionament d'aquella societat i els antropòlegs, psicòlegs i filòsofs servien a les computadores d'anàlisi gramatical. Tal era l'externalitat i el formalisme puntual del pensar i del sentir que cada ciutadà vivia rumiant com ser individual i original en algun detall de la seva vestimenta. Mentre la medicina i l'esbarjo avansessin, la resta era quelcom secundari, tan secundari com el destí d'aquells pobles i comunitats que degeneraven per no adaptar-se al nou ordre mundial, tan secundari com les vides de les noves generacions que es dessagnaven en una competència vil mentre tractaven d'assolir el seu miratge de curta durada. D'altra banda, feia dècades que s'havia esterilitzat la capacitat per formular teories científiques generals i tot es reduïa a l'aplicació de tecnologies que, en un tropell atapeït, corrien en qualsevol direcció.

Aleshores, el funcionari de la UNESCO va presentar un informe i va sol·licitar ajuda per estudiar aquesta patologia social i les seves tendències a mitjà termini. Immediatament se li va destinar un important pressupost per a la investigació, tal vegada perquè aquells que decidien van entendre que aquell esforç serviria per al perfeccionament de tècniques d'eficiència. Gràcies a aquest malentès es va poder treballar durant anys. Finalment, va quedar constituït el Comitè com a organisme paracultural habilitat per fer difusió i donar recomanacions als països que, a través de les Nacions Unides, sostenien la UNESCO.

Dècades després, desapareguda la UNESCO, el Comitè va seguir funcionant sense saber-se ben bé qui li donava suport. De tota manera, es va caracteritzar com una institució de bé públic sostinguda mundialment per particulars de bona voluntat. El Comitè va produir informes anuals que ningú no va considerar seriosament, però més enllà d'aquestes activitats, va enfilat les seves investigacions cap al desenvolupament d'un model de comportament humà exempt de les dificultats que es veien créixer diàriament. En aquell temps el Comitè estava d'acord que un tipus d'educació i d'informació desestructurada ja estava bloquejant certes àrees cerebrals i provocava els primers símptomes d'una epidèmia psíquica que seria incontrolable. El "Projecte", segons el van anomenar els seus gestors, havia de considerar la possibilitat de produir un "antídot" capaç de desbloquejar l'activitat mental. Però llavors no se sabia encara si calia desenvolupar procediments d'entrenament fisiològic, si es tractava de sintetitzar benèfiques

substàncies químiques, o si calia abocar-se al disseny d'aparells electrònics que permetessin assolir l'objectiu. La veritat era que, a poc a poc, milions d'éssers bloquejats s'anaven lliurant a l'activitat col·lectiva. Aquests éssers, cada cop més especialitzats i cada cop menys aptes per raonar sobre les seves pròpies vides, acabarien per dislocar tota la societat que ja, sense cap meta, es debatria en el suïcidi, la neurosi i el pessimisme creixent.

Aquell fosc funcionari, abans de morir, va prendre el nom de Téneter I i va deixar el Projecte en mans dels seus col·laboradors immediats.

L'argila del cosmos

Quan la superfície d'aquell món va començar a refredar-se, va arribar un precursor i va triar el model de procés que hauria d'autosostenir-se. Res no li va resultar més interessant que planejar una matriu d'*n* possibilitats progressives divergents. Llavors, va crear les condicions de la vida. Amb el temps, els traços groguencs de l'atmosfera primitiva van anar virant cap al blau i els escuts protectors van començar a funcionar dins de rangs acceptables.

Més endavant, el visitant va observar els comportaments de les diverses espècies. Algunes van avançar cap a terra ferma i tímidament s'hi van anar acomodant, d'altres van retrocedir novament cap als mars. Nombrosos engendraments de diferents medis van sucumbir o van seguir la seva transformació oberta. Tot atzar va ser respectat fins que a la fi s'alçà una criatura de mitjanes dimensions animals capaç de ser absolutament discent, apta per traslladar informació i emmagatzemar memòria fora del seu circuit immediat.

Aquest nou monstre havia seguit un dels esquemes evolutius adequats al planeta blau: un parell de braços, un parell d'ulls, un cervell dividit en dos hemisferis. En ell gairebé tot era elementalment simètric com els pensaments, sentiments i actes que havien quedat codificats en la base del seu sistema químic i nerviós. Encara trigaria algun temps l'amplificació del seu horitzó temporal i la formació de les capes de registre del seu espai intern. En la situació en què es trobava, escassament podia diferir respostes o reconèixer diferències entre la percepció, el somni i l'al·lucinació. La seva atenció era erràtica i, per descomptat, no reflexionava sobre els seus propis actes perquè no podia copsar la naturalesa íntima dels objectes amb què es relacionava. La seva pròpia acció era vista en referència als objectes tàctilment distanciat, i mentre se seguís considerant simple reflex del món extern, no podria obrir pas a la seva intenció profunda capaç de mutar la seva pròpia ment. Atrapant i fugint, havia modelat els seus primers afectes que s'expressaven per atracció i rebuig i, molt lentament, aquesta bipolaritat maldestra i simètrica, esbossada ja en les protoespècies, s'anava modificant. Ara com ara la seva conducta era massa previsible, però arribaria el moment que mitjançant l'autotransformació faria un salt cap a la indeterminació i l'atzar.

Així doncs, el visitant esperava un nou naixement en aquella espècie en què havia reconegut el temor davant la mort i el vertigen de la fúria destructiva. Havia presenciat com aquests éssers vibraven amb l'al·lucinació de l'amor, com s'angoixaven per la solitud de l'Univers buit, com imaginaven el seu futur, com lluitaven per desxifrar la petjada de l'inici on foren llançats. Un temps després, aquesta espècie feta amb l'argila del cosmos emprendria el camí per descobrir el seu origen i ho faria transitant per camins imprevisibles.

L'espai virtual pur

Aquell dia, Téneter III provaria el nou material subministrat pel Seguidor. Es va dirigir al recinte anecoic i en penetrar-hi va observar, enmig d'un ambient buit, la llitera de proves lluent. Amb la seva roba ajustada, casc, guants i botes curtes, es va sentir com un antic motociclista aluminiat. En un primer moment es va estirar al llit amb resolució, però després va optar per una altra postura en què l'artefacte se li va emmotllar com un seient tou, lleugerament reclinat cap enrere.

Ara veuria cara a cara la naturalesa d'un nou fenomen sense les projeccions dels programes artificials. En tot cas el seu cos donaria els polsos i senyals que poblarien un ambient sense interferències. I, si tot funcionava bé, veuria traduït el seu espai mental gràcies a la tecnologia de l'espai virtual. Aquell era el punt des d'on el Projecte trobaria la seva via de realització.

Va baixar el visor i va quedar a les fosques. En tocar una tecla del casc va connectar el sistema i gradualment van aparèixer uns contorns il·luminats que van emmarcar la cara interna del visor. Era una pantalla situada a vint centímetres dels seus ulls. De sobte, el seu cos va aparèixer suspès a l'interior d'un recinte esfèric emmirallat. Va desplaçar la mirada en diferents direccions i va poder monitorar amb precisió. No li va semblar que l'efecte produït tingués cap mèrit especial, tenint en compte que els seus nervis oculars transmetien senyals a la interfase que connectava amb el processador central. Movent els ulls a la dreta, les imatges corrien en sentit invers fins a ocupar el centre de la visió; fent-ho cap amunt la projecció baixava, i així en tota combinació que assagés. Mirant cap a la punta de la seva bota dreta va ajustar la seva visió amb un suau esforç per copsar els detalls, llavors el zoom va apropar l'objecte més i més fins a ocupar tota la pantalla. Després, va desacomodar el cristal·lí i va retrocedir fins a veure's com un petit punt brillant en el centre de l'ambient emmirallat. El programa òptic tenia l'augment i la definició dels millors microscopis electrònics i, fins ara, la inútil penetració dels telescopis més afinats, ja que res no es podia veure del món astronòmic dins del recinte de projecció proporcionat pel casc.

Avui tot podria millorar si funcionaven els detectors que en Seguidor havia distribuït en la superfície interna de la roba sensible. La informació havia d'aparèixer en pantalla a mesura que els impulsos nerviosos activessin diferents punts del cos. Va tocar la segona tecla situada en el casc i immediatament una columna alfanumèrica va començar a desplaçar-se per la zona esquerra del visor al mateix temps que, en l'angle dret, apareixia un diminut rectangle on ressaltava la seva mà recolzada en el casc. Va abaixar el braç lentament i la columna va anar entregant informació, mentre en el requadre l'esquema del seu braç es va desplaçar mentre descendia. Va empassar saliva i de nou les dades es van succeir en columna. En el requadre va aparèixer l'interior de la seva boca i després l'esòfag, que es movia suaument. En una nova prova va recordar la Jalina i el rectangle va fer aparèixer el seu cor bategant a una velocitat més gran que la normal; després els pulmons es van expandir una mica i va aparèixer el sexe virant cap a un color vermellós tènue. Al mateix temps, la columna va informar sobre diversos fenòmens intracorporals: pressió, temperatura, acidesa, alcalinitat, composició d'electròlits en sang i recorregut d'impulsos.

Va enfocar la seva mirada en línia recta i va tornar a aparèixer ell mateix en pantalla, suspès en el recinte esfèric. Era obvi que es veia des d'un punt d'observació extern, una mica deformat, com succeeix en mirar-se en un mirall còncav. Llavors va començar a respirar lentament i profundament. Poc després, els detectors van començar a funcionar. Un instant després va alentir el ritme

respiratori fins a fer-lo similar al del somni profund i, aleshores, va observar com de mica en mica la imatge es va anar aproximant fins a aparèixer fora de pantalla, acostant-se cada cop més als seus ulls, fins que, en tocar-los, va desaparèixer en una fusió transparent. Però tot va quedar a les fosques com si el sistema s'hagués desconnectat. Va estirar un braç i el negre ambient va semblar esquinçar-se mentre deixava veure una llum llunyana. Imaginàriament s'anava apropant a la llum mentre en les vores del visor la columna i el requadre van senyalar les modificacions físiques que corresponien al seu procés mental. Així doncs es va esforçar per sentir que avançava en els revolts materials de l'espai virtual.

En la cova en penombra l'estranyesa va començar a dissipar-se perquè va reconèixer la vívida dimensió de les grutes perforades a les muntanyes, les olors humides que desperten records d'emocions plaents, les resistències de la pedra, les rugositats i distàncies dels objectes. En els indicadors va veure un lent caminar i la successió de diferents zones del seu cos, a mesura que aquestes es van posar en marxa. Davant seu va aparèixer una silueta encaputxada; aviat va advertir, però, en el requadre que la imatge era la traducció de petits moviments dels músculs de la llengua en la caverna de la seva boca. En mig aclucar els seus ulls, va veure llums al voltant, però va comprendre que es tractava de simples descàrregues nervioses amplificades que estimulaven els músculs palpebrals. La roba sensible detectava bé els infinitesimals moviments corporals que corresponien a les imatges mentals. De tota manera, la situació era al·lucinant. L'encaputxat va oferir un recipient, ell el va prendre a les seves mans i va esgotar el contingut que sentí passar per la seva gola amb la mateixa realitat que té l'aigua fresca en la sequera del desert. Llavors va estar en condicions de travessar la caverna i sortir a l'espai exterior...

El Comitè s'organitza

Després de la mort d'en Téneter I, va sobrevenir una important crisi en el Comitè. Tots els membres estaven d'acord que el comportament humà desmillorava progressivament en molts aspectes. També reconeixien que l'explosió tecnològica brindava cada dia noves possibilitats.

Dues postures van xocar en la interpretació dels fets. D'una banda els científics explicaven que la reiteració de conductes socials modificava les àrees de treball cerebral dels conjunts humans. Això generava un tipus de sensibilitat i de percepció dels fenòmens. Conseqüentment, tant els directores de les Companyies com els seus formadors d'opinió anaven orientant el procés social d'acord a codis en què ells s'havien format. D'aquesta manera els pedagogs perfeccionaven l'educació i l'ensenyament en un cercle viciós que realimentava les seves particulars creences. Els científics sostenien que un canvi de direcció era impossible dins d'un procés mecànic que anomenaven el "Sistema", i es mantenien dins d'una antiga tesi einsteiniana que sostenia: "En l'interior d'un sistema cap fenomen no pot evidenciar el seu moviment". Sempre exposaven l'exemple d'aquell vell mestre, segons el qual un viatger que es desplaçava en una secció d'un tren en moviment a 120 quilòmetres per hora, si saltava en el seu lloc no per això queia en un altre vagó del tren. En un sistema inercial, es tractés del prehistòric tren o d'un vehicle espacial, no importava el salt dins d'aquest sistema. En tot cas, calia apoderar-se de la direcció del tren o de la nau per canviar la direcció del mòbil.

A això els "historicistes" responien dient que els que prenguessin la direcció de l'aparell, el desviarien d'acord a pautes en què ells s'havien format, i preguntaven:

“Quina és la diferència entre els conductors anteriors i els nous si tots actuen des dels paisatges en què es varen formar, des de les seves àrees cerebrals més actives? La diferència seria només d'interessos particulars entre gent preocupada per manejar el mòbil”. D'acord a això, els “historicistes” apostaven per processos més amplis inspirant-se en diferents moments històrics en què, per raons de supervivència, els éssers vius havien modificat els seus hàbits i s'havien transformat. Però també reconeixien que moltes espècies havien desaparegut per dificultats en la seva adaptació.

Era una discussió de mai acabar. En aquesta situació, es va fer càrrec del Comitè en Téneter II, triat per la seva equidistància entre les postures en xoc.

En Téneter II va orientar el Projecte cap a la investigació de les millors produccions humanes en què tant “cientistes” com “historicistes” estaven d'acord. Immers en la tasca, va aconseguir una immensa recopilació d'aquells coneixements científics i artístics que havien aconseguit una millora en el procés humà i el capacitaven per superar el dolor i el sofriment. Des de la direcció del Comitè va donar un fort impuls a la selecció del personal que havia de capacitar les noves promocions en les idees del Projecte. Va ser una tasca àrdua que va escometre personalment, va detectar gent capaç de sortir de les creences i motlles establerts en el Sistema i que manejaven la seva vida sobre la base de valors i conductes atípiques, segons el punt de vista acceptat per l'eficientisme en voga. Quan aquest singular contingent va estar llest va anomenar l'organització “Comitè per a la Defensa del Sistema Nerviós Feble” i va desenvolupar les seves activitats com a institució dedicada a rescatar i protegir individus intel·lectualment ineptes pel que fa a la seva adaptació al Sistema. D'altra banda, va dividir el Comitè en seccions especialitzades i des d'una d'elles va produir material educatiu per als inadaptats de totes les latituds. Al mateix temps, va desenvolupar protectors de programes i antivirus per a les companyies de programació que lluitaven contra els pirates informàtics.

Téneter II es va instal·lar en la Mesopotàmia per portar endavant un estudi de camp i des d'allà es va mantenir en contacte permanent amb la seu del Comitè. Un bon dia, però, quan es desplaçava entre els rius Tigris i Èufrates van cessar els seus senyals. Al cap de poques hores en Faro i l'Hurón van arribar al lloc, com a equip de rescat, però només van trobar el seu vehicle, els seus aparells de mesura i un cristall informatiu. A partir d'aquell moment, no es va tenir més notícies de l'expedicionari.

Els caràcters vivents

Téneter III es va aturar en la caverna. Estava en condicions de sortir a l'espai exterior. “Quin espai exterior?”, es va preguntar. N'hauria tingut prou amb treure's el casc per trobar-se assegut en el recinte anecoic. En aquell dubte va recordar la desaparició d'en Téneter II i la informació incoherent que va lliurar el cristall en ser activat: una holografia monòtona on l'expedicionari apareixia cantant en llarg lament. Això era tot. Però també va recordar la veu del seu mestre. Va sentir els poemes que, tant temps enrere, havia fet onejar com a brisa marina; va escoltar la música de cordes i el so dels sintetitzadors; va veure els llenços fosforescents i les pintures que creixien en les parets de manganès flexible; de nou va fregar amb la seva pell les escultures sensibles... D'ell havia rebut la dimensió d'aquell art que tocava els espais profunds, profunds com els negres ulls de la Jalina, profunds com aquell túnel misteriós. Va aspirar amb força i va avançar cap a la sortida de la gruta.

Era una bonica tarda en què esclataven els colors. El sol enrogia les línies muntanyenques mentre els dos rius llunyans serpentejaven en or i plata. Llavors, Téneter III va assistir a l'escena que l'holografia havia mostrat fragmentàriament.

Allà estava el seu predecessor cantant cap a la Mesopotàmia:

Oh Pare, del recòndit porta les lletres sagrades.

*Apropa aquella font on sempre vaig poder veure les branques
obertes del futur!*

I mentre el cant es multiplicava en ressons llunyans, apareixia en el cel un punt que s'apropava veloçment. En Téneter va ajustar el zoom a aquella distància i llavors va veure clarament unes ales i un cap d'àguila; un cos i una cua de lleó; un majestuós vol de nau; un metall viu; un mite i una poesia en moviment que reflectia els feixos del sol ponent. El cant seguia mentre es perfilava la figura alada que estenia les seves fortes potes de lleó. Llavors es va fer el silenci i el griu celeste va obrir el seu enorme bec d'ivori per respondre amb un xiscle que, rodolant en les valls, va despertar les forces de la serp subterrània. Algunes pedres altes s'esmicolaren i, en la seva caiguda, van elevar núvols de sorra i pols. Però tot va quedar en calma quan l'animal va descendir suaument. De seguida un genet va saltar davant l'home que va agrair l'esperada presència del seu pare.

I el genet va extreure d'una alforja que sostenia el griu, un llibre gran, antic com el món. Després, asseguts en el rocós sòl multicolor pare i fill van respirar el capvespre; es van contemplar llargament i així situats van obrir el vell volum. A cada pàgina s'abocaren al cosmos; en una sola lletra van veure moure's les galàxies barrades, els cúmuls globulars oberts. Els caràcters dansaven en els antics pergamins i s'hi llegia el moviment del cosmos.

Al cap de poc temps, els dos homes (si és que eren homes), estaven dempeus. El més ancià, amb les seves llargues robes desajustades i soltes a l'arbitri del vent, va somriure com ningú no hauria pogut somriure mai en aquest món. En el cor d'en Téneter III es van escoltar les seves paraules: "Una nova espècie s'obrirà a l'Univers. La nostra visita s'ha acabat!". I res més.

Res més

Davant els ulls d'en Téneter estaven els rius que serpentejaven en or i plata i es convertien per moments en les branques arterials i venoses que irrigaven el seu cos. En el rectangle del visor apareixien els seus pulmons que delataven el panteix respiratori, això li va fer comprendre d'on havien sortit les batents ales del griu. I en una zona de la seva memòria va saber trobar les imatges mítiques que havia vist plasmades amb tanta realitat.

Va decidir tornar a la gruta al mateix temps que observava la cadena alfanumèrica que es desplaçava en la vora de la pantalla. Immediatament el rectangle va mostrar el moviment que les seves imatges induïen infinitesimalment en les seves cames i així va penetrar en la caverna. "Sé el que em faig" va pensar, "sé el que em faig!". Però aquestes paraules dites per a si mateix van retrunyir fora, van arribar a les seves oïdes des de fora. En mirar la paret rocosa va escoltar frases referides a ella... Estava trencant la barrera de les mencions on es barregen els diferents sentits; tal vegada per això va recordar aquell poema que recitava el seu mestre:

"A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu: voyelles

Je dirai quelque jour vos naissances latentes”⁹

Després va veure una pedra que obria les seves arestes com a flors acolorides i en aquell calidoscopi va advertir que estava trencant la barrera de la visió. I va traspasar cada sentit com fa l'art profund quan toca els límits de l'espai de l'existència.

Va tirar cap amunt el seu casc i es va trobar a la cambra anecoica, però no estava sol. Per algun motiu, la secció en ple estava envoltant-lo. La Jalina el va besar suaument al mateix temps que la impaciència del conjunt es va fer sentir amb força.

- No diré res! –van ser les escandaloses paraules d'en Téneter.

Però després va explicar que es posaria immediatament a elaborar un informe que no havia de ser conegut pels altres fins que cadascú hagués fet la seva part. Així doncs, es va disposar que, un darrere l'altre, els membres de la secció viatgessin a l'espai virtual pur. Al final es processarien dades exemptes de mútues influències i llavors seria el moment d'iniciar les discussions. Perquè si ocorria que tots reconeixien el mateix paisatge en l'espai virtual pur, el Projecte podria realitzar-se. Com arribaria a tothom? Com ha arribat qualsevol tecnologia. A més, els canals de distribució estaven oberts per aquella xarxa de gent excepcional que estava més enllà de la closca externa a què havia estat reduït l'ésser humà. Ara sabia que existia, que tots els altres existien i que això era la primera cosa en una llarga escala de prioritats.

Gens de suport a les colònies planetàries!

- Bon dia, senyora Walker.
- Bon dia, senyor Ho.
- M'imagino que haurà vist l'informe del matí. Sí, per descomptat. També suposo que en la compulsació diària haurà decidit influir en el tema de les colònies planetàries.
- Així és, senyor Ho. Així és. Ningú en aquesta Terra recolzarà cap esforç, fins que no s'acabi amb la monstruositat que un sol ésser humà estigui sota els rangs de vida que tots gaudim.
- Com m'alegra escoltar-la, senyora Walker. Com me n'alegro! Però digui'm, en quin moment va començar a canviar tot?... Quan ens vam adonar que existíem i que, per tant, els altres existien? Ara mateix jo sé que existeixo, quina estupidesa! No és cert senyora Walker?
- No és cap estupidesa. Jo existeixo, perquè vostè existeix i a l'inrevés. Aquesta és la realitat, tota la resta és una estupidesa. Crec que els nois de... com és que es deia?... Alguna cosa així com “La Intel·ligència Maldestra”?
- El Comitè per a la Defensa del Sistema Nervios Feble. Ningú els recorda, per això els he dedicat un poema.
- Això, això. Bé, els nois s'ho van arreglar per posar les coses en clar. De debò no sé com ho van fer, però ho van fer. D'una altra manera estaríem convertits en formigues, o en abelles, o en *trifinus melancolicus*! No advertiríem res.

---

⁹ N. dels t.: Primers versos del poema *Voyelles* d'Arthur Rimbaud. En la traducció d'en Joan Brossa: “A negre, E blanc, I roig, U verd, O blau: vocals, algun dia us diré les naixences latents”.

Almenys durant un temps més; tal vegada nosaltres no haguérem viscut això que estem vivint. Només lamento els casos de la Clotilde i en Damián i tants d'altres que no van aconseguir veure el canvi. Estaven realment desesperats i el més greu és que no sabien per què. Però mirem cap al futur.

- Així és, així és. Tota l'organització social, si és que es pot anomenar així, s'està desplomant. En tan poc temps s'està desarticulant completament. És increïble! Però aquesta crisi val la pena. Alguns s'espanten perquè creuen que perdran alguna cosa, però què perdran? Ara mateix estem modelant una societat nova. I quan arreglem bé la nostra casa, farem un nou salt. Aleshores sí que vindran les colònies planetàries i les galàxies i la immortalitat. No em preocupa que en el futur entrem en una nova estupidesa perquè ja haurem crescut i, pel que sembla, la nostra espècie se les arregla just en els moments més difícils.
- Ells van començar amb els programes de l'espai virtual. Els van fer de tal manera que tothom va voler posar-se a jugar i, de sobte, les persones van advertir que no eren figures planes retallades. Es van adonar que existien. Els nois van ser el ferment d'alguna cosa que segurament anava a succeir, en cas contrari no s'explica la velocitat de l'assumpte. La gent va prendre tot a les seves mans, ja ho crec! El final de la història va ser espectacular ja que el vuitanta-cinc per cent de la població mundial, o va somiar o va veure el lleó alat, i també va escoltar les paraules del visitant quan tornava al seu món. Jo ho vaig veure i vostè?
- Jo ho vaig somiar.
- Tant és... Per ser aquesta la primera vegada que parlem, li semblarà excessiu si li demano un gran favor?
- Vinga, vinga, senyora Walker. Estem vivint un nou món i encara ens costa una mica trobar formes lliures de comunicació personal.
- Em llegirà vostè els seus poemes? Imagino que són ineficients, arbitraris i, sobretot, reconfortants.
- Així és, senyora Walker. Són ineficients i reconfortants. En qualsevol moment els li llegiré. Passi vostè un dia meravellós.